

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**Mediální rutiny novinářů ve zlínské redakci Českého rozhlasu během
koronavirové pandemie v letech 2020-2022**

*Media routines of journalists in the Zlín newsroom of Czech Radio during the
coronavirus pandemic in 2020-2022*

Bakalářská diplomová práce

Milan Filip

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Karel Páral, Ph.D.

Olomouc 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně za použití uvedených zdrojů a literatury.

Počet znaků v práci je 75 144 včetně mezer.

V Olomouci dne: 4. 5. 2023

.....

Milan Filip

Poděkování

Touto cestou bych chtěl poděkovat panu Mgr. et Mgr. Karlu Páralovi, Ph.D. za jeho cenné rady a pomoc při psaní této bakalářské práce. Rád bych také poděkoval zaměstnancům Českého rozhlasu Zlín za poskytnutí rozhovorů, bez nichž by práce nemohla vzniknout. Děkuji také své rodině za bezmeznou podporu během celého studia.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje změnám mediálních rutin, ke kterým museli přistoupit novináři zlínské regionální redakce Českého rozhlasu kvůli pandemii nemoci covid-19 v letech 2020 až 2022. Cílem práce bylo popsat hlavní rozdíly v mediálních rutinách během pandemie ve srovnání s dobou, kdy redakce žádná protiepidemická opatření dodržovat nemusela. Tohoto výzkumného cíle bylo dosaženo pomocí výzkumné techniky polostrukturovaný kvalitativní rozhovor. Rozhovory byly vedeny s celkem čtyřmi novináři, jejichž práce byla pandemií nejvíce ovlivněna. V příloze práce jsou pak tyto rozhovory uvedeny. Zjišťováno bylo také to, zda a případně jaké mediální postupy z doby pandemie si novináři ponechali i v době, kdy nebezpečí pandemie pominulo, a také tematické složení pandemického vysílání.

Klíčová slova

Český rozhlas, pandemie covidu-19, mediální rutiny, regionální média, krizová žurnalistika, regionální žurnalistika

Abstract

This bachelor thesis is devoted to changes in media routines that had to be made by journalists of Zlin regional newsroom of Czech Radio due to the pandemic of covid-19 pandemic between 2020 and 2022. The aim of the thesis was to describe the main differences in media routines during the pandemic compared to when the redaction did not have to comply with any anti-epidemic measures. This research objective was achieved using a semi-structured qualitative interview technique. Interviews were conducted with a total of four journalists whose work was most affected by the pandemic. These interviews are then set out in an attachment to the work. It was also ascertained whether and, if so, what media routines from the time of the pandemic had been retained by journalists even when the danger of the pandemic had passed, as well as the thematic composition of the pandemic broadcast.

Key words

Czech radio, covid-19 pandemic, media routines, regional media, crisis journalism, regional journalism

Obsah

Úvod	6
1. Teoretická část	9
1.1. Regionální rozhlas.....	9
1.1.1. Charakteristika regionálního média	9
1.1.2. Práce se zdroji v regionálních médiích.....	9
1.1.3. Regionální média a publika.....	10
1.1.4. Regionální rozhlas a rádio.....	11
1.1.5. Zdroje informací v regionálních rádiích ve srovnání s tištěnými médii.....	12
1.1.6. Regionální redakce Českého rozhlasu.....	12
1.2. Média v krizových situacích.....	13
1.2.1. Mediální rutiny novinářů v krizových a katastrofických situacích.....	13
1.2.2. Práce novinářů během pandemie covidu-19.....	17
2. Metodika a metodologie	20
2.1. Výzkumný vzorek.....	21
2.2. Kvalitativní výzkum.....	22
2.3. Polostrukturovaný kvalitativní rozhovor.....	24
3. Analytická část	27
3.1. Český rozhlas Zlín.....	27
3.2. Mediální rutiny novinářů v Českém rozhlasu Zlín v běžné době.....	27
3.3. Změny pracovních návyků během pandemie.....	29
3.4. Výběr zpravodajských témat v průběhu pandemie.....	31
3.5. Protiepidemická opatření v redakci.....	32
3.6. Hodnocení pandemické doby redaktory Českého rozhlasu Zlín.....	34
Závěr	36
Seznam použitých zdrojů a literatury	39
Přílohy	41

ÚVOD

Celosvětová pandemie koronaviru covid-19, která propukla v roce 2019 v čínském městě Wuchan a která se posléze začátkem roku 2020 rozšířila do celého světa včetně České republiky, výrazným způsobem proměnila chování celé společnosti všude ve světě. Lidé byli vystaveni situaci, které doposud nemuseli čelit. Byli nuceni změnit své dosavadní zaběhnuté denní rituály. Firmy zaváděly v největší možné míře práci z domova, před obrazovky počítačů se přesunuly také žáci a studenti všech typů škol. Největšímu tlaku čelili lékaři starající se o nakažené pacienty v nemocnicích, ale také například policisté, prodavači v supermarketech nebo učitelé.

V pomyslné „první linii“ však stáli mimo jiné i novináři. Těm přicházející pandemie zasáhla do práce výrazným způsobem. Nejenže byli nuceni ze dne na den přizpůsobit obsahy svých médií, aby co nejlépe informovali své čtenáře, diváky nebo posluchače, ale také museli eliminovat riziko nákazy covidem-19 na pracovištích, aby jejich fungování nebylo ohroženo. Novináři tak museli změnit své pracovní postupy, na které byli do té doby zvyklí. Redakce proto zaváděly práci z domova, rozhovory se vedly nejčastěji přes platformu Zoom a novináři se snažili mezi sebou potkávat nejméně jak bylo možné, aby předešli možné nákaze.

Předkládaná bakalářská práce se věnuje tomu, jak se novináři vyrovnali s překážkami, které před ně čínský koronavirus postavil. Toto téma není v české odborné literatuře popsáno příliš detailně, proto tato práce čerpá převážně ze zahraničních zdrojů. V práci bude popsáno, jak své pracovní novinářské rutiny změnilo vlivem situace novináři ze zlínské redakce Českého rozhlasu v letech 2020 až 2022. Práce je rozdělena na celkem tři části.

V první, teoretické části, je charakterizováno regionální médium, je vysvětleno, jak pracují novináři se zdroji v regionech a jaký je vztah mezi regionálním médiem a publikem. Dále je popsán samotný regionální rozhlas a zmíněny jsou regionální redakce Českého rozhlasu. Druhá část teoretické části je věnována tomu, jak pracují média během různých krizových situací, jako jsou například teroristické útoky nebo přírodní katastrofy. Zároveň je v práci zmíněna činnost médií přímo během koronavirové pandemie. Je vysvětleno, jakým způsobem novináři své mediální rutiny měnili, jaký prostor zaujímala samotná pandemie v jejich mediálních obsazích a jaký psychický dopad na novináře tyto změny pracovních rutin měly.

Ve druhé části práce je popsána výzkumná metoda, která byla použita při vlastním výzkumu. Jako nejvhodnější výzkumná metoda byl vybrán polostrukturovaný kvalitativní rozhovor, a to z několika důvodů. Tím prvním je především možnost popsat fungování zlínské redakce Českého rozhlasu detailněji, než jak by to umožnila jakákoliv jiná výzkumná metoda. Polostrukturovaný kvalitativní rozhovor je nejvhodnější metodika také z toho důvodu, že zkoumaný vzorek je velmi malý. Osnova rozhovorů se bude skládat z primárních otázek, které budou pro všechny respondenty stejné, a otázek sekundárních, jenž se budou lišit podle toho, kdo bude respondentem rozhovoru a jaká je jeho pozice v rámci redakce. Hlavní výzkumná otázka celé práce je *Jak pandemie covidu-19 ovlivnila pracovní náplň novinářů zlínské redakce Českého rozhlasu z hlediska novinářských rutin?*

Třetí, analytická část práce, bude věnována samotné zlínské redakci Českého rozhlasu. Bude v ní popsáno, jak vypadaly mediální rutiny novinářů v této regionální redakci během let 2020 a 2022. Sledováno bude především to, k jakým změnám přistoupila redakce, aby zabránila šíření nemoci covid-19 na svém pracovišti. Zároveň bude popsáno i to, jak se samotní novináři a zaměstnanci redakce s těmito změnami vyrovnávali a jak se jim přizpůsobovali, a také jestli tyto změny byly pro redakci v něčem přínosné, případně zdali některá z těchto změn v redakci přetrvala i do doby po odeznění pandemie.

V závěru práce jsou prezentovány a zhodnoceny dosažené výsledky a jejich porovnání s jinými odbornými pracemi z oboru.

Tematikou práce médií v krizových situacích se zabývaly například Eva-Karin Olssonová a Maria Konow Lundová ve svém textu *When Routines are Not Enough*, ve kterém popisovaly práci novinářů v norském listu Verdens Gang (VG), jejichž redakci zasáhnul výbuch bomby v norském hlavním městě Oslo způsobené pravicovým extremistou Andersem Behringem Breivikem. Dále práci novinářů během krizí popsali autoři Carles Pont Sorribes a Sergi Cortiñas Rovira ve své studii s názvem *Journalistic practice in risk and crisis situations: Significant examples from Spain*. Ti dali ve své práci mediálním organizacím řadu doporučení, jak během krizí postupovat, aby nebyla ohrožena jejich činnost. Pandemii covidu-19 a jejímu vlivu na změny mediálních rutin v redakci amerických regionálních novin se ve své studii *“You Had to be Reporting Constantly” COVID-19’s impact on U.S. weekly newspapers journalistic routines* věnovali Teri Finnemanová a Ryan J. Thomas. Tito autoři v textu dokázali, že pandemie měla na práci novinářů značný vliv, a to

především v tom ohledu, že novináři museli změnit svou pracovní dobu a být on-line 24 hodin denně, aby mohli své publikum informovat o nejnovějších informacích, které získali. Trochu jiný problém, a to sice psychický stav novinářů, kteří museli pracovat pod tlakem, popisovali v textu *Journalists and the Coronavirus. How Changes in Work Environment Affected Psychological Health During the Pandemic* Klas Blackholm a Trond Idås. Ti přišli se závěrem, že se nezanedbatelná část novinářů během své práce během pandemie potýkala s psychickými problémy. Blackholm a Idås uvedli dva zásadní důvody, proč novináře tyto problémy postihovaly. Tím prvním byla nedostatečná sociální podpora ze strany jejich vlastní redakce, tím druhým potom ztížená komunikace mezi novináři, kdy byli odkázáni pouze na komunikaci na dálku.

V České republice doposud nevzniklo mnoho odborných prací, které by popisovaly fungování médií v krizových dobách, zvláště pak během pandemie covidu-19. Tato bakalářská práce by tak měla rozšířit vědění v této mediální oblasti.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Regionální rozhlas

1.1.1. Charakteristika regionálního média

Regionální nebo také lokální média jsou podle Sergia Quirogy média, která poskytují publiku takové obrazy reality, které uspokojují jejich potřeby a představují určitou bariéru proti politické a ekonomické moci. Dalším znakem regionálních médií je pak to, že tato média upřednostňují tvorbu zpráv, které jsou definovány geografickými, společenskými a kulturními podmínkami souvisejícími s určitými regiony nebo lokalitami. (Quiroga 2022, 170, 173)

Sri Hastjarjo vidí důležitý přínos regionálních médií v tom, že poskytují obyvatelům určitých oblastí prostor pro vyjádření názorů na problémy spojené s místem jejich bydliště. Zároveň dodává, že lokální žurnalistika je do velké míry ovlivněna nástupem nových médií, které jsou využívány jak publiky, tak zároveň k jejich používání v mnoha případech přistupují i samotní novináři. Rozvoj nových mediálních technologií představuje pro regionální žurnalistiku výzvy a příležitosti při tvorbě nových mediálních obsahů. Klade důraz na nové schopnosti novinářů, jelikož je nutné zprávy distribuovat na více platformách, jako jsou například sociální sítě. (Hastjarjo 2017, 21)

1.1.2. Práce se zdroji v regionálních médiích

Mariska Kleemans a kolektiv rozlišují mezi dvěma typy zdrojů při vytváření mediálních obsahů. Prvním typem zdrojů jsou zdroje elitní, kam autoři řadí politiky, úředníky a instituce. Druhý typ zdrojů představují zdroje neelitní, kam autoři zařazují především občany. (Kleemans et al. 2017, 5)

Na práci novinářů se zdroji v rámci regionálních médií se ve své studii zaměřil Sergio Splendore, který po dobu jednoho roku vedl 20 polostrukturovaných rozhovorů v italských redakcích regionálních médií. Autor se snažil zjistit, jaký je vztah mezi novináři a elitními zdroji, které byly zmíněny výše. Přišel se závěrem, že elitní zdroje mají na fungování regionálních médií stále větší vliv. Je to podle něj z důvodu omezeného množství neelitních zdrojů. Zkoumání vztahu mezi novináři a zdroji je pak podle autora zcela zásadní, protože se tento vztah týká úlohy žurnalistiky při udržování a hájení demokracie a jejich principů. Splendore zdůrazňuje, že média by měla být

zprostředkovatelem diskuse mezi různými názorovými skupinami. (Splendore 2020, 990, 991, 1002)

1.1.3. Regionální média a publika

Quiroga uvádí, že zhruba v polovině 90. let minulého století začal klesat počet čtenářů tištěných periodik. Inzerenti začali své investice více směřovat směrem k digitálním médiím než k médiím tradičním. S rozvojem internetu také dochází k roztržitosti publika. Autor na příkladu Argentiny prezentuje skutečnost, že v této zemi existuje odlišná realita v každém regionu, který má své specifické publikum. Tato publika mají rozdílné informační potřeby. *Tyto potřeby se střetávají s centralitou hlavních komunikačních médií sídlících ve městě Buenos Aires* (Quiroga 2022, 171). Mediální obsahy, které jsou vytvořeny médii celostátními, pak musí uspokojovat informační potřeby publik v regionech, kde jakákoliv regionální média chybí. (Quiroga 2022, 171, 172)

Andrea Wenzelová tvrdí, že vztah mezi médiem a publikem je pro fungování regionálního média naprosto klíčový. Pro každé regionální médium je zcela zásadní otázka finanční udržitelnosti. Novináři se podle Wenzelové nebrání zkoušení nových modelů vyprávění příběhů a zařazování nových věcí do své tvorby. Důležitou podmínkou je však to, že skutečně budou vytvářet takové obsahy, které reagují na jejich publikum a na to, co publikum doopravdy vyžaduje. (Wenzelová 2020, 569)

Hastjarjo v souvislosti s rozvojem nových médií a publik poukazuje na tři zásadní problémy. Mělo by podle něj dojít k rozvoji schopností u novinářů, aby byli lépe schopni pracovat v době technologického rozvoje. Zároveň však zdůrazňuje, že podobné dovednosti by si měla osvojit také publika, neboť s příchodem nových médií mohou také publika vytvářet mediální obsahy. Poslední potřeba, kterou Hastjarjo zmiňuje, je nutnost zvýšení mediální gramotnosti publik, aby byla kritičtější k informacím, které se k nim prostřednictvím médií dostanou. (Hastjarjo 2017, 26)

Podle Jocelyn Ellen Nettlefoldové mají regionální média ve vztahu k publikům také funkci vytváření konsenzu mezi různými názorovými skupinami. Lokální média vytváří veřejný prostor pro otázky spojené s určitým regionem a pomocí transparentních žurnalistických postupů pomáhají rámovat veřejnou diskusi mezi občany. Zapojení občanů do veřejného diskurzu umožňuje rozvoj jejich mediální gramotnosti. Funkcí

regionální žurnalistiky tak není pouze informování o místních událostech, ale také umožnit naslouchání mezi jednotlivými občany. (Nettlefoldová 2019, 83)

1.1.4. Regionální rozhlas a rádio

Podle Toma Evense a Stevea Paulussena přispívá místní nekomerční rozhlas k podpoře mediální rozmanitosti a demokracie. Proto je postupem času financován stále více evropskými zeměmi. Autoři ale upozorňují také na problémy, které jsou s lokálními rozhlasovými stanicemi spojeny. Na příkladu Flander v Belgii prezentují problém finanční neudržitelnosti a nezajištěné budoucnosti místního rozhlasu. Ve své studii se zabývali tím, jaké mají lokální politici možnosti ve věci podpory regionálního rozhlasu. Připomínají, že kromě sociálních, ekonomických a kulturních podmínek, ve kterých dochází k rozvoji regionálního rozhlasu, hraje další významnou roli také mediální politika. Ta je podle autorů určena tím, jaký mají politici přístup k fenoménu malých lokálních rádií. Zmínili celkem šest podmínek, které by měly být splněny pro rozvoj lokálního rozhlasu a rádií. Jsou to právní statut a veřejné financování, kde nejběžnějším přístupem, ke kterému vlády v Evropě sahají, je přidělení pevného podílu z celostátního rozpočtu mediálního subjektu, jenž je následně rozdělen na místní úrovni mezi jednotlivé regionální redakce. Dalšími podmínkami jsou rozmanitost a volná soutěž v rámci mediálního trhu, regulační postupy¹, existence zastřešujících organizací, které jsou důležité pro zastupování regionálního rozhlasového sektoru a v neposlední řadě přechod na digitální vysílání². Podle autorů by mělo dodržení těchto podmínek ze strany politiků zajistit růst tohoto mediálního odvětví a zajistit jej do budoucna. (Evens, Paulussen 2012, 113-120)

Lu Wu vidí největší přínos regionálního rozhlasu a regionálních rádií v tom, že jsou hlavním zdrojem lokálního zpravodajství pro své posluchače. V případě Spojených států amerických Wu tvrdí, že se americká lokální rádia potýkají se dvěma problémy. Tím prvním jsou klesající příjmy z reklamy, druhým problémem je pak podle autora klesající počet rozhlasových stanic, které se zabývají celo zpravodajskými nebo diskusními formáty. Wu ve svém textu píše, že rozhlasové stanice na menších trzích vysílají více regionálně vytvářeného obsahu než rozhlasové stanice na trzích větších.

¹ Ty však podle autorů ve většině evropských zemí chybí (Evens, Paulussen 2012, 117)

² Český rozhlas zahájil digitální vysílání 17. 9. 2020. Dostupné z: <https://digital.rozhlas.cz/jak-poslouchat-dab-7228484>

Zároveň však upozorňuje na skutečnost, že vlastnická struktura nemá vliv na úroveň regionálního zpravodajství. (Wu 2017, 229)

1.1.5. Zdroje informací v regionálních rádiích v porovnání s tištěnými médii

Stephen Lacy a kolektiv ve své studii upozorňují, že zpravodajství prošlo rychlou a drastickou změnou. Zmiňují roli internetu, na němž se informace a názory velmi rychle množí. Poukazují také na skutečnost, že například i sociální sítě, jako je Facebook, vykazují znaky, které jsou charakteristické pro zpravodajská média. Ve svém textu autoři formulovali hypotézu, že rozhlasové vysílání využívalo při vytváření mediálních obsahů méně různorodých zdrojů než články v novinách. Jejich text tedy zkoumal rozhlasové zpravodajství a jeho využívání zdrojů ve zpravodajství, když regionální stanice informovaly o regionálních politicích ve srovnání s novinami. Připomínají také to, že Spojené státy americké, kde tento výzkum probíhal, mají více regionálních rozhlasových stanic než novin, které se děním v regionálních oblastech zabývají. Výzkumníci přišli se závěrem, který jejich na začátku vyslovenou hypotézu potvrdil. Rádiové stanice při zpracování mediálních obsahů využívaly méně zdrojů, než kolik jich využívaly tištěné deníky a týdeníky. Podle autorů je to způsobeno především tím, že noviny mají mnohem větší týmy, které se informováním o lokální politice zabývají. (Lacy et al. 2013, 457-460, 467)

1.1.6. Regionální redakce Českého rozhlasu

Český rozhlas má celkem čtrnáct regionálních stanic. Jejich program se skládá z informací z daného regionu, spotřebitelských témat, zábavných žánrů a písniček na přání. Vysílání regionálního rozhlasu klade velký důraz na kontakt s posluchači. Typickými posluchači regionálního vysílání jsou pak podle průzkumu³ z roku 2020 lidé, jejichž věk je vyšší než 50 let, podíl mužů a žen je téměř vyvážený a tito posluchači mají ve většině případů středoškolské vzdělání⁴. Zlínská redakce Českého rozhlasu začala vysílat 1. listopadu v roce 2017⁵ a je tak druhou nejmladší regionální stanicí Českého rozhlasu u nás. Zatím poslední regionální stanicí, která začala v rámci Českého

³ RadioProjekt, realizace pro SKMO – Median a STEM/MARK, údaje za období 1. 7.–17. 12. 2020; MML – TGI, Median, 11. 7.–17. 12. 2020

⁴ Dostupné z: <https://informace.rozhlas.cz/regionalni-stanice-ceskeho-rozhlasu-7964357>

⁵ Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/od-zacatku-listopadu-zahajil-vlastni-vysilani-cesky-rozhlas-zlin/>

rozhlasu vysílat, je Český rozhlas Karlovy Vary, jenž zahájil svou činnost o rok později v roce 2018.

1.2. Média v krizových situacích

1.2.1. Mediální rutiny novinářů během katastrofických a krizových situací

Carles Pont Sorribes a Sergi Cortiñas Rovira ve svém textu připomínají důležitost médií během krizových dob. Média jsou podle autorů ústředním prvkem během sdělování nejrůznějších rizik veřejnosti. Cílem autorů bylo vytvořit doporučení pro mediální organizace, jak postupovat při informování o krizových situacích, jako mohou být například teroristické útoky nebo pandemie.

Sorribes a Rovira ve své studii zformulovali celkem deset doporučení, která by měla média následovat, aby se zlepšilo jejich informování o závažných situacích. Zaprvé je podle autorů důležité, aby redakce měly vypracované krizové manuály, podle kterých by během krizí měly postupovat. Dále by podle autorů bylo dobré, aby novináři během informování dávali prostor především odborníkům, nikoliv mluvčím veřejných orgánů. Sorribes a Rovira dále doporučují novinářům, aby při informování o krizových situacích nepoužívali příliš dramatický jazyk. Fotografové a kameramani každého média by zároveň neměli pořizovat fotografie lidí, kteří trpí bolestmi nebo umírají a při výběru zdrojů by měli novináři snižovat vliv politiků. Média by měla zároveň spolupracovat s institucemi, které mohou přispět k řešení krizí a měli by se vyvarovat záměrnému vytváření senzací.

Co se týče další práce se zdroji, autoři doporučují novinářům, aby nepoužívali jako zdroje osoby, které jsou krizí přímo postiženy. Redakcím zároveň doporučují, aby využívali služeb člověka, jenž se zabývá zprostředkováním kontaktu mezi vědci a novináři. Jako poslední autoři doporučují, aby se redakce věnovaly také prevenci. Novináři by měli informovat o místech, kde hrozí riziko vzniku nějaké katastrofy, jako jsou například jaderné elektrárny. (Sorribes, Rovira 2011, 1052, 1061-1063)

Zájem o krizovou žurnalistiku vzrostl podle Marie Konow Lundové a Evy-Karin Olssonové po teroristických útocích ve Spojených státech amerických z 11. září 2001. Autorky ve své studii zkoumaly, jak pracovali novináři během teroristického útoku v Oslu 22. července 2011, který měl na svědomí norský extremistu Anders Behring Breivik.

Toho dne došlo v hlavním městě Norska k výbuchu, který mimo jiné poškodil redakci norského deníku Verdens Gang (VG) a novináři tak museli být evakuováni do bezpečí. Po evakuaci se novináři z VG rozdělili na dvě skupiny. První, větší skupina, se odebrala do apartmánů nedalekého hotelu. Druhá a menší skupina novinářů se naopak pokusila vrátit do poničené a uzavřené budovy redakce VG. A právě na tuto skupinu novinářů, která musela přizpůsobit své pracovní postupy nově vzniklé situaci, se Lundová a Olssonová ve svém textu primárně zaměřily. Vedly rozhovory s novináři a zjistily, že bezprostředně po výbuchu se zaměstnanci poničené redakce potýkali s nepříjemnými pocity šoku a nemohli uvěřit tomu, co se právě stalo.

Dále se redaktori museli vyrovnat s tím, že jim chyběla jakákoliv organizační struktura a vedení. Po nějaké době se k této skupině, která se odebrala do poničené budovy redakce, přidala i větší skupina žurnalistů, která do té doby pracovala v apartmánech již zmíněného hotelu. Organizační přestavba redakce, ke které se novináři uchýlili, byla čistě improvizovaná, jelikož žádné takové události nebyli norští žurnalisté doposud vystaveni a nemuseli nijak měnit své zažité pracovní rutiny. I když byla redakce VG do jisté míry poničená, ukázala se jako nejlepší místo pro opětovnou novinářskou práci, a to převážně z toho důvodu, že zaměstnanci toto prostředí důvěrně znali. Druhým důvodem byla skutečnost, že se v redakci nacházela technika, kterou mohli novináři ke své práci použít.

V další fázi, kdy se novináři již adaptovali na proměněné prostředí redakce, si skupina vybuodovala základní strukturu, podle které fungovala. Součástí této struktury byly postupy jako například kontaktování zdrojů, práce s informačními technologiemi a ověřování informací. Kvůli obavám z dalšího útoku byli zaměstnanci VG kvůli bezpečnosti přemístěni do prostor hotelu Bristol, kde dostali k dispozici poslední volné apartmá a kde již pracovali novináři píšící pro internetovou platformu deníku VG. Zde se norští novináři potýkali se zcela jinými problémy než v případě redakčního prostředí. Jako nejzásadnější problémy zmiňují Lundová a Olssonová nedostatek místa a nedostatek redakčního vybavení, jako jsou například počítače, telefony, ale také židle a stoly. Jako další problém se ukázalo to, že novináři, kteří psali na internet, byli o tři patra níž než jejich kolegové. Komunikace mezi oběma těmito skupinami proto nebyla jednoduchá.

Na závěr autorky upozorňují na fakt, že společnost se během teroristického útoku stávají daleko více zranitelnější v momentě, kdy dojde k přímému zasažení mediálních

organizací. V těchto situacích většina novinářů nemá relevantní předcházející zkušenosti s tím, jak pracovat a informovat své čtenáře, diváky nebo posluchače. Připomínají, že když v budoucnu dojde k něčemu podobnému jako v Norsku, budou se novináři podle autorek s největší pravděpodobností uchýlovat k improvizaci. (Lundová, Olssonová 2015, 358, 359, 361, 362, 369, 370)

Právě na teroristické útoky ve Spojených státech amerických z 11. září 2001, které podle Olssonové a Lundové odstartovaly zájem o práci médií v době krizí, se ve svém textu zaměřila Eva-Karin Olssonová. Na příkladu dvou redakcí zkoumala, jak novináři pracovali a přizpůsobili mediální rutiny svých redakcí v době tohoto teroristického útoku.

Olssonová připomíná, že se v dnešním světě mediální organizace během krizových situací potýkají s celou řadou nejrůznějších výzev, když o katastrofách informují co možná nejrychlejším a profesionálním způsobem. Musejí se vypořádat s velkým množstvím přicházejících informací a také s tlakem na to, aby tyto informace dostaly ve srozumitelné podobě, přiměřeném množství a v co nejkratším možném čase ke svému publiku.

Autorka si vybrala Švédský rozhlas (SR) a digitální zpravodajství Švédské televize (SVT 24). Olssonová píše, že i přes počáteční problémy, které provázely redakci SR, v této redakci obecně panoval dojem, že se novinářům daří s nastalou situací vyrovnat dobře. Naopak novináři v redakci digitálního zpravodajství SVT 24 ji hodnotili jako chaotickou. Svým výzkumem tak Olssonová potvrdila hypotézu, kterou v roce 1993 představil ve své práci Hart a kolektiv.⁶ Podle této hypotézy mediální organizace reagují na krizi podle toho, jaká je jejich každodenní běžná rutina. V tomto měla výhodu rozhlasová redakce, která měla svou organizaci každý den stejnou a s ohledem na události 11. září 2001 se redakce ještě více centralizovala. Naproti tomu digitální redakce, která měla svou každodenní rutinu o poznání volnější, se s příchodem informací o sérii teroristických útoků decentralizovala. Olssonová dále zmiňuje, že redakce digitálního zpravodajství, která zpracovává kontinuální čtyřadvacetihodinové zpravodajství nemá vhodnou strukturu pro „pokryvání“ krizových situací. Studie Olssonové naznačuje, že takováto organizační struktura je pro tyto typy událostí spíše

⁶ Hart, P., Rosenthal, U. and Kouzmin, A. (1993) 'Crisis Decision Making: The Centralization Thesis Revisited', *Administration and Society* 25(1): 12–45

kontraproduktivní. Schopnost pracovat během 11. září 2001 pak byla podle autorky také ovlivněna tím, jaké zkušenosti měli novináři s podobnými proměnami mediálních rutin z předchozích let při jiných krizových situacích. Novináři z rozhlasové redakce zmiňovali příklady z předchozích let, které jim pomohly přizpůsobit své pracovní rutiny situaci, v jaké se tato redakce během teroristických útoků v New Yorku nacházela.

V závěru Olssonová zdůrazňuje, že žurnalistika je profesí, kde velmi důležitou roli hrají při krizových situacích předchozí znalosti a zkušenosti jednotlivých novinářů. V nevýhodě tak proto jsou právě redakce digitálních médií, které podle textu autorky slouží jako odrazový můstek k lepším kariérám ve větších médiích. Z tohoto důvodu tak pochopitelně v těchto redakcích potřebné zkušenosti scházejí. Olssonová si zároveň všímá i toho, že tento efekt, kdy v digitálních redakcích budou působit pouze nováčci, bude časem odstraněn, neboť stále častěji dochází k zavádění digitální produkce zpravodajství v tradičních médiích. Tato proměna by však mohla vést k tomu, čemu Olssonová říká institucionální paměť jednotlivých redakcí. To bude mít podle autorky za následek to, že budou mediální organizace daleko méně připravené na jiné krizové situace. (Olssonová 2009, 446, 452-459)

Práci novinářů, kteří museli „pokrývat“ nebezpečnou krizovou situaci, se zabývala i Johana Kotišová. Ta se zaměřila na sérii teroristických útoků členů Islámského státu v Bruselu z 22. března 2016. Události z belgického hlavního města podávali reportéři, kteří obvykle jezdí na místa válečných konfliktů, odkud přinášejí nejnovější informace. Tentokrát však „pokrývali“ situaci, jež se odehrála přímo v místě, kde oni sami žijí nebo pracují. Kotišová se zaměřila především na to, jak novináři zvládli odlišit své osobní pocity od profesionálních postupů. Na základě rozhovorů s deseti válečnými reportéry zjistila, že i když novináři prožili teroristické útoky 11. září 2001, byla pro ně situace v Bruselu něčím novým. Novináři sice očekávali, že po teroristických útocích ve Francii z roku 2015 dojde k něčemu podobnému i v Belgii, ale jejich osobní zkušenosti ukazovaly, proč se „pokrývání“ tohoto útoku lišilo od jakéhokoliv jiného tématu, na kterém dříve pracovali. Jednou z těchto zkušeností, kterou belgičtí reportéři uváděli, byla až příliš velká identifikace s tématem, která zasahovala do jejich profesní identity. Pro novináře bylo velmi obtížné oddělit lidský a emocionální prožitek od racionálního a analytického pohledu, který potřebovali během informování. Novinář, kterého pozvala do živého vysílání americká televizní stanice CNN uváděl, že bylo zvláštní mluvit o své vlastní zemi jako o válečné zóně. Tentýž novinář pak také zmiňoval, jak

mu do práce promlouvala jeho osobní situace. Řekl, že má dvě malé děti, které chodí v Bruselu do školy a v době útoků byly na školním výletě, který zahrnoval i prohlídku centra hlavního belgického města. Novináři se během útoků snažili zachovávat si objektivitu. Jen jeden z nich však uváděl, že jako objektivitu chápe naprostou neutralitu. Zbýlých devět se drželo toho, co Cornelia Mothes (2016) nazývá předpojatou objektivitou⁷, což je objektivita, která je ovlivněna individuálními myšlenkovými pochody jednotlivých novinářů. (Kotišová 2020, 1710, 1716, 1717, 1722, 1723)

1.2.2. Práce novinářů během pandemie covidu-19

Teri Finnemanová a Ryan J. Thomas zkoumali ve své studii vliv pandemie covidu-19 a restriktivních protipandemických opatření na novinářské rutiny v amerických regionálních novinách v prvních měsících pandemie. Autoři přišli se závěrem, že pandemie měla vliv především na produkci informací. Novináři se snažili, aby se nejnovější informace dostávaly k publiku co možná nejrychleji. To mělo za následek i změnu pracovní doby všech zaměstnanců redakce. Redaktoři museli mít u sebe telefony nebo notebooky, aby byli připraveni kdykoliv aktualizovat webové stránky jejich týdeníku. Finnemanová a Thomas ve svém textu věnovali také tomu, jakým výzvám zaměstnanci redakce čelili při změnách svých pracovních rutin, a to především v souvislosti s digitálními technologiemi. Finnemanová a Thomas upozorňují, že hlavním problémem regionálních redakcí v době pandemie covidu-19 bylo nekvalitní vysokorychlostní připojení k internetu. To způsobovalo, že zpravodajské weby regionálních novin byly přetíženy a nezvládaly nápor čtenářů. Tištěná média totiž během pandemie podle autorů více využívala své zpravodajské servery pro šíření informací. V závěru autoři shrnují, že během covidové pandemie dokázali novináři velmi dobře přizpůsobovat své pracovní postupy této krizi. Autoři dále zmiňují, že v budoucnu budou probíhat pokusy redakcí tyto změny aplikovat i do běžných časů. Příkladem může být používání aplikace Zoom, pomocí které se mohli novináři ze vzdálených redakcí na dálku spojit nebo se účastnit vědeckých konferencí, které jim pomáhaly při jejich informování o covidu-19. (Finnemanová, Thomas 2021, 330, 336, 340, 341)

⁷ Mothes C (2016) Biased objectivity: An experiment on information preferences of journalists and citizens. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 94: 1073–1095.

Tatiana Santos-Gonçalvesová a Sebastian Napp ve svém textu píší, že pandemie covidu-19 zasáhla také regionální média. Novináři museli přizpůsobit svou práci tak, aby byli schopni uspokojit informační potřeby svých čtenářů, ohledně aktuálního dění týkajícího se pandemie. Ve své studii zjišťovali, jak se v průběhu pandemie měnilo informování o covidu-19 ze strany regionálních médií ve Španělsku v letech 2020 a 2021. Pomocí datového souboru, který zahrnoval více než 230 tisíc zpravodajských článků zveřejněných na sociální síti Facebook, dokázali, že zájem médií a čtenářů byl po celou dobu zkoumání velmi vysoký. Toto zjištění dokazuje, že regionální média se pandemii covidu-19 věnovala detailně a čtenáři po celé období výzkumu věnovali těmto zprávám velkou pozornost. Autoři dále uvádějí, že trvalý vysoký zájem čtenářů, který byl vyjádřen prostřednictvím interakcí na Facebooku, zdůrazňuje, jak významné jsou sociální sítě během krizových situací. Zprávy, které regionální média ve Španělsku sdílela na této sociální síti, se setkávaly se značným zájmem publika a pomáhaly efektivně šířit regionální informace mezi více lidí. (Santos-Gonçalvesová, Napp 2022, 1, 13, 14)

Na práci novinářů během pandemie covidu-19 se ve své práci zaměřili i Klas Backholm a Trond Idås. Zkoumali, jak pandemie proměnila pracovní rutiny novinářů a jaký dopad na jejich psychiku tyto změny měly. Autoři uvádějí, že velká část novinářů se během změn pracovních rutin v důsledku koronavirové pandemie potýkala s psychickými problémy.⁸ Dále zmiňují, že pandemie ovlivnila pracovní rutiny novinářů více než mnohé jiné krize, kterým museli novináři v poslední době čelit. (Backholm, Idås 2022, 1) To potvrzuje i Gretchen Hoak, který ve své práci uvádí, že většina novinářů musela své pracovní postupy vlivem pandemie změnit. Jako příklad Hoak uvádí práci z domova nebo bezpečnostní opatření během práce na rozhovorech, jako bylo třeba používání aplikace Zoom. (Hoak 2021, 861-862).

Backholm a Idås přišli se závěrem, že psychické problémy způsobené změnami pracovních rutin byly způsobeny především dvěma faktory. Tím prvním byl nedostatek sociální podpory novinářů na pracovišti během pandemie ze strany jejich vlastní mediální organizace. Druhým faktorem, který podle Backholma a Idåse vedl ke zhoršení psychického stavu novinářů, byly negativní změny při práci na dálku, kdy byla

⁸ Podle výsledků výzkumu, který Blackholma a Idåse provedli, to bylo mezi 73 a 77 % dotázaných novinářů, 28-44 % mělo závažné psychické problémy. Nejčastěji novináři uváděli pocity jako osamělost, úzkost nebo opotřebovanost.

novinářům značným způsobem ztížena komunikace a nemohli přímo v redakcích spolupracovat se svými kolegy. (Backholm, Idås 2022, 13-14)

2. METODIKA A METODOLOGIE

Cílem této bakalářské práce bude zjistit, jak se proměnily mediální rutiny zlínské redakce Českého rozhlasu v letech 2020, 2021 a 2022, kdy byl život v České republice a ve světě významně ovlivněn šířením nemoci covid-19. Zjištěné závěry budou následně porovnány s běžnými pracovními postupy dotazovaných novinářů, které jsou charakteristické pro období před a také po pandemii covidu-19. Zároveň bude také zjišťováno, zdali a případně jaké změny mediálních rutin si zpravodáři uchovali i po skončení koronavirové pandemie a jak se jim tyto změny osvědčily v době postpandemické. V práci bude rovněž popsáno, jak fungovala redakce jako celek v tomto období, případně bude okrajově zmíněno, jak se proměnila tematická skladba redakčního vysílání a jakou část v mediálním obsahu zaujímal informování o stavu pandemie covidu-19 ve Zlínském kraji na úkor ostatních témat.

Hlavní výzkumnou otázkou je otázka *Jak pandemie covidu-19 ovlivnila pracovní náplň novinářů zlínské redakce Českého rozhlasu z hlediska novinářských rutin?*

Jako výzkumný vzorek byli vybráni celkem čtyři zlínské novináři, jejichž běžnou práci pandemie koronaviru zasáhla ze všech zaměstnanců redakce nejvíce. Konkrétně se jedná o Tomáše Fránka, editora a redaktora zpravodajství, Romana Verneru, který je také redaktorem zpravodajství, Veroniku Žeravovou, jenž se specializuje na informování o zdravotnictví, a posledním respondentem bude Lukáš Veselý, který přináší zprávy z Kroměřížska.

V práci bude jako výzkumná technika aplikován polostrukturovaný kvalitativní rozhovor s pěticí výše zmíněných novinářů z redakce Českého rozhlasu ve Zlíně. Rozhovor bude strukturován tak, že nejdříve budou všem dotazovaným novinářům položeny dvě primární otázky. Konkrétně to budou otázky *Jak pandemie covidu-19 ovlivnila vaši pracovní náplň z hlediska novinářských rutin?* a *Jak vypadá vaše práce v běžné době?* Podle toho, jak konkrétní novináři odpoví na tyto dvě primární otázky, budou jim pokládány otázky sekundární, které se budou více dotýkat toho, jak pandemie covidu-19 ovlivnila konkrétní náplň jejich práce. Například u Veroniky Žeravové, jejíž hlavní tematickou specializací je zdravotnictví, to může být otázka na to, jak vypadá informování o zdravotnictví v době pandemie, která nemá v historii České republiky obdoby. U respondenta Romana Verneru to pak bude velmi pravděpodobně otázka, jak by tento novinář porovnal informování o pandemii a práci během ní s jinými krizovými

situacemi, ve kterých jako novinář pracoval. Verner přinášel informace o ničivých povodních v roce 1997 a také se jako redaktor Zlínských novin zúčastnil války v bývalé Jugoslávii v devadesátých letech. Další otázky, které budou z velké části společné pro všechny redaktory, budou: *Jaká témata se zpracovávala během pandemie? Jak vypadala protipandemická opatření v redakci? Jak byste zhodnotil/a práci během pandemie s časovým odstupem? Objevily se mezi redaktory psychické problémy? Ochromila nákaza činnost některé z regionálních redakcí? Uchoval/a jste si ve své práci nějaké mediální rutiny z doby pandemie?*

Následně budou data analyzována a výsledky budou porovnány se zjištěními jiných autorů, kteří se práci novinářů během pandemie nebo jiných krizových situací také věnovali.

2.1. Výzkumný vzorek

Rozhovory poskytli celkem čtyři novináři, kteří byli pandemií koronaviru v letech 2020 až 2022 zasaženi nejvíce. Konkrétně se jedná o tyto novináře:

Tomáš Fránek:

Zkušený novinář a editor, který zodpovídá za chod redakce zpravodajství. Jeho náplní práce je tvorba zpráv a také editorská činnost, kdy prochází texty svých kolegů a dělá v nich nezbytné úpravy, které pomáhají dělat obsah ještě kvalitnějším. Fránek dále vede redakční porady a po poradě se svými kolegy je to pak on, kdo sestavuje harmonogram vysílání na celý týden dopředu. Ve své bohaté kariéře působil například ve Slovácckých novinách, Mladé frontě Dnes, Hospodářských novinách, Aktuálně.cz nebo také v České televizi. Studoval na Masarykově univerzitě.

Roman Verner:

Jeden z nejzkušenějších novinářů, kteří ve zlínské redakci působí. Jak sám Verner uvádí, původně se novinářskému řemeslu nevěnoval. Namísto toho působil před rokem 1989 jako lesník v zemědělském družstvu. Právě až Sametová revoluce přivedla Vernera k žurnalistice, kdy se dostal k možnosti nastoupit do regionálních novin se sídlem ve Zlíně. Zde se novinařině učil pět let a zažil zde například válečnou zkušenost, kdy jako redaktor vycestoval s humanitární organizací Adra do válkou zmítané Jugoslávie. Po již zmíněných pěti letech se Verner zúčastnil konkurzu na pozici redaktora v Českém rozhlasu Brno, kde uspěl a stal se rozhlasovým novinářem. Od té

doby ho podle jeho slov práce v rozhlasové redakci baví a naplňuje. Verner není pevně tematicky ukotven, k jeho práci patří informování o všem, co se zrovna ve Zlínském kraji děje, ať už se jedná o zasedání krajského zastupitelstva, nebo například zápas tureckého fotbalového klubu Fenerbahce v Uherském Hradišti.

Veronika Žeravová:

Novinářka, která nastoupila do redakce Českého rozhlasu Zlín na podzim roku 2019, studovala žurnalistiku a filmovou vědu na Univerzitě Palackého v Olomouci. Jejím hlavním tématem, kterému se v novinářské praxi věnuje, je zdravotnictví. Byla to proto právě ona, kdo ve zlínské redakci dostal na starosti informování o covidu. Pro Žeravovou to tak bylo první velké téma, kterým se ve své novinářské kariéře zabývala. Sama však po skončení pandemie uvedla, že tuto profesní zkušenost vnímá pozitivně, protože teprve koronavirová pandemie pro ni byla tou pravou novinářskou školou, kdy se postupně učila všechny novinářské postupy a praktiky.

Lukáš Veselý:

Redaktor Českého rozhlasu, který před nástupem do zlínské redakce pracoval v reklamě, ale také v televizi. Sám ale uvádí, že rozhlas a mikrofon jsou pro něj jasná volba. Veselý se specializuje na region Kroměřížsko, kde sám také bydlí. Právě koronavirová pandemie u něj způsobila, že s příchodem celonárodní karantény mohl začít pohodlně pracovat z domova a nemusel tak každý den dojíždět do Zlína do redakce, odkud byl do té doby zvyklý pracovat. Dokonce si doma zřídil vlastní malou verzi rozhlasového studia, odkud zvládá nahrávat telefonáty se svými respondenty, stříhat zvukové záznamy a následně je posílat do redakce, kde jsou jeho reportáže odvysílány.

2.2. Kvalitativní výzkum

Jan Hendl ve své knize věnující se kvalitativnímu výzkumu píše, že neexistuje jednoznačný způsob, jak kvalitativní metodu výzkumu vymežit. V tom nejčastějším případě podle Hendla výzkumník zvolí na začátku výzkumné téma a stanoví základní výzkumné otázky. Během kvalitativního výzkumu také lze udělat to, že výzkumník může výzkumné otázky doplňovat nebo modifikovat v průběhu výzkumu podle toho, jakým směrem se daný výzkum bude ubírat. Hendl proto kvalitativní výzkum popisuje jako velmi pružný. V průběhu kvalitativního výzkumu nevznikají pouze další

výzkumné otázky, ale mohou to být také zcela nové hypotézy nebo například rozhodnutí, jak konkrétní výzkum modifikovat a pozměnit daný výzkumný plán. Hendl dále vysvětluje, že kvalitativní výzkumník se dá přirovnat k detektivovi, který sbírá a analyzuje veškeré poznatky a informace, které by mu mohly pomoci nalézt odpovědi na výzkumné otázky. Výzkumník během kvalitativního výzkumu provádí zároveň deduktivní i induktivní závěry, seznamuje se s novými lidmi a provádí výzkum přímo v terénu. Co se týče sběru dat, tak Hendl upozorňuje na to, že sbírání dat probíhá v delším časovém úseku a výzkumný proces má longitudinální charakter. Sběr dat a jejich analýza podle Hendla probíhají zároveň. Data jsou nejprve nasbírána, poté analyzována, a následně se výzkumník rozhodne, jaká data potřebuje. Po tomto procesu začíná další sběr dat a jejich další analýza. Během těchto výzkumných cyklů, které se opakují, výzkumník své hypotézy a závěry přezkoumává. Hendl dále podotýká, že je nutné neustálé ověřování validity výzkumu. Výsledná zpráva obsahuje podrobný popis místa, kde výzkum probíhal, rozsáhlé citace rozhovorů a poznámky, které si výzkumník udělal v průběhu výzkumu. Také se podle Hendla stává to, že výzkumník konzultuje dosažené výzkumné závěry se sledovanými jedinci a jejich názory zohledňuje, případně je uvádí do závěrečné zprávy. (Hendl 2005, 49-51)

Hendl ve své publikaci také vysvětluje hlavní rozdíly mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem. Jako zásadní odlišnosti Hendl uvádí například strukturovanost výzkumu. Kvantitativní výzkum je strukturovaný velmi silně, přičemž kvalitativní zkoumání moc pevnou strukturu nemá a dá se modifikovat v průběhu samotného výzkumu. Dalším rozdílem je pak podle Hendla vztah výzkumníkův vztah ke zkoumanému subjektu. Zatímco u kvantitativního výzkumu je vztah výzkumníka spíše nezúčastněný, tak v případě kvalitativního výzkumu je výzkumník ve velmi těsném vztahu se zkoumanými subjekty. Pokud jde o platnost výsledků, kvantitativní výzkum přináší tvrdá a spolehlivá data, zatímco výzkum kvalitativní poskytuje data velmi bohatá a díky datům získaných kvalitativní metodikou je možné detailní proniknutí do zkoumaného problému a jeho následné pochopení a vyřešení. (Hendl 2005, 57)

O kvalitativním výzkumu píše ve své knize i Renáta Sedláková, která zmiňuje, že kvalitativní výzkum více zdůrazňuje specifičnost zkoumaného jevu. Rozdíl mezi kvantitativním a kvalitativním výzkumem vysvětluje Sedláková na fotografii lesa. Vědec, který se by se na fotografii podíval pohledem kvantitativního přístupu, uvidí les, který je tvořen počtem velmi si navzájem podobných stromů. Oproti tomu výzkumník

používající kvalitativní metodu výzkumu uvidí jednotlivé významně odlišné stromy. Zastánci kvantitativní metodiky tak tvrdí, že nějaké relevantní údaje o daném lese získáme pouze za předpokladu toho, pokud jej budeme zkoumat nejen jako celek, ale použijeme-li pro výzkum pouze jeho vhodně vybranou část. A naopak stoupení výzkumu kvalitativního zastávají názor, že každý strom je natolik specifický, výjimečný a odlišný od ostatních, že jej musíme podrobit samostatnému a detailnímu prozkoumávání. Sedláková však ke kvalitativnímu výzkumu podotýká a upozorňuje na skutečnost, že při kvalitativním výzkumu nemůžeme efektivně obsáhnout všechny jedince. Podle Sedlákové se však dá předpokládat, že v lese budou i další stromy, pro která platí výzkumníkem zjištěné závěry. Toto ale neplatí vždy a s určitostí. Pokud se metafora s lesem a stromy převede na data, dá se říci, že kvantitativní šetření mají za cíl obsáhnout a vyzkoumat větší celky za použití a analýzy hromadných dat. Naopak vědec, který se rozhodl během svého výzkumu použít kvalitativní metodu, se zaměřuje na jednotlivé jevy, jedince nebo případy, o nichž se snaží informovat co možná nejpodrobněji to je možné. Rozdílnosti mezi jednotlivými přístupy spatřuje Sedláková v historickém vývoji obou tradic. U kvantitativního přístupu lze vidět inspiraci přírodními vědami a jejich výzkumnými metodami, kvalitativní metoda je typická pro vědy sociální a čerpá také z humanitních oborů. Sedláková dále podotýká, že pro kvalitativní výzkum není nutné, aby byl výzkumný vzorek reprezentativní pro celou populaci, ale aby byl reprezentativní právě pro daný jev. Právě proto je kvalitativní výzkum charakteristický pro vědy idiografické, které se zabývají individuálními a specifickými rysy konkrétních jedinců. Kvalitativní výzkumy mívají podle Sedlákové většinou podobu takzvaných případových studií, jež se věnují pouze jednomu jedinému objektu, případně výskytu nějakého konkrétního jevu. Jelikož se kvalitativní výzkum zaměřuje pouze na jednotlivé případy, není možné vyzkoumané závěry šířeji zobecňovat. (Sedláková 2014, 49-52)

2.3. Polostrukturovaný kvalitativní rozhovor

Hendl zařazuje dotazování do hlavní skupiny metod sběru dat. Ve své knize věnované kvalitativnímu výzkumu o metodice kvalitativního rozhovoru uvádí, že jeho vedení je však velmi náročné. Podle Hendla takovýto sběr dat vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, disciplínu a také interpersonální porozumění. Je totiž během výzkumu nutné učinit celou řadu rozhodnutí, která se týkají obsahu, formy a struktury otázek daného rozhovoru. Každý výzkumník by si před realizováním rozhovoru měl také

rozmyslet, jak dlouhý jeho rozhovor bude. Důležité je pak věnovat zvýšenou pozornost začátku a také konci rozhovoru. Začátek rozhovoru je důležitý proto, aby došlo k odbourání všech psychických bariér. Výzkumník by měl také od svých respondentů obdržet souhlas s pořízením záznamu. Konec rozhovoru je poté neméně důležitý z toho důvodu, že na konci dotazování má výzkumník možnost během rozloučení získat ještě nějaké další důležité informace. (Hendl 2005, 166)

Sedláková o kvalitativní formě dotazování píše, že tato metoda je používána v celé řadě humanitních a společenskovedních oborů, a kterou lze zároveň efektivně kombinovat s dalšími metodami sběru dat (například v kombinaci s metodou pozorování, konkrétněji pak etnografické zúčastněné pozorování). Dotazované respondenty pak Sedláková označuje jako informanty. Při realizování kvalitativního rozhovoru je pak podle autorky důležité, z jaké teoretické tradice výzkumník vychází a jaké je jeho odborné zakotvení, což se však spíše projeví ve fázi analýzy dat než ve fázi jejich samotného sběru. Sedláková také připomíná skutečnost, že i když v běžném životě prakticky každý den s někým komunikujeme, realizování výzkumného rozhovoru je něco zcela odlišného. Cílem výzkumného interview je získat určitá relevantní data, jež se vztahují k výzkumnému tématu. Na tazatele jsou tak při kvalitativních rozhovorech kladeny mnohem vyšší nároky než na spolupracovníky kvantitativního dotazování. Podle Sedlákové je tak naprosto běžnou situací, že pro začínající výzkumníky je sběr dat formou kvalitativního rozhovoru tou vůbec nejobtížnější částí celé jejich empirické práce. Pro výzkumníka, který nemá dostatek zkušeností, může být celá situace během kvalitativního dotazování poměrně nezvyklá. Výzkumník se totiž neocitá pouze v roli tazatele. Zároveň musí vést rozhovor tematicky, pořizovat záznam rozhovoru a také ve vhodných chvílích aktivně reagovat na to, co informant říká a pokládat otázky, které nebyly dopředu připravené a vychází až z odpovědí samotných informantů. Často tak dochází k situaci, kdy výzkumník během přepisování svých pořízených rozhovorů zjišťuje, že v rozhovorech potřebná data buď chybějí, nebo že daný tazatel nebyl schopen v průběhu rozhovoru potřebná data zachytit a zjistit k nim další důležité informace. Sedláková zdůrazňuje potřebu cviku vedení rozhovorů, které nemají jasně danou strukturu. Důležitá je pak podle ní velmi důkladná a pečlivá příprava, zároveň je nezbytné nacvičit vedení dialogu souběžně s činnostmi, které výzkumník během vedení rozhovoru vykonává. Základem dobré přípravy na kvalitativní rozhovor je podle autorky výběr vhodných otázek.

Současně však Sedláková upozorňuje na to, že připravené otázky nejsou shodné s otázkami výzkumnými, na které odpovídá výzkumník v závěru své práce. Kvalitativní a polostrukturovaný rozhovor pak autorka charakterizuje jako polostandardizovaný a otevřený rozhovor s návodem, který má stanovená dílčí témata rozhovoru a konkrétnější otázky vznikají až v průběhu realizace rozhovoru. Tyto rozhovory jsou pak mnohem více využívané než rozhovory pevně strukturované. Během kvalitativního polostrukturovaného rozhovoru se pak rozlišují dva typy otázek. Prvním typem jsou otázky primární, které má tazatel dopředu připravené. Druhým typem otázek jsou pak otázky sekundární. Tyto otázky vznikají až přímo při realizování rozhovorů a jsou pokládány s cílem doplnit to, co už zaznělo, nebo podnítit respondenta k dalším odpovědím. Sekundární otázky mohou mít podobu projevu porozumění, souhlasu nebo shrnutí respondentovy výpovědi, žádosti o doplnění dalších informací nebo zopakování primární otázky nějakou jinou parafrází. Do určité míry může podobnou roli hrát i neverbální komunikace, konkrétně pak třeba gesta nebo mimika (například mlčenlivé pokývání hlavou). Sedláková pak na závěr své kapitoly označuje polostrukturovaný kvalitativní rozhovor jako optimální metodiku sběru dat, neboť tento způsob sběru dat v sobě kombinuje výhody standardizované i nestandardizované formy dotazování. Z tohoto důvodu patří polostrukturovaný kvalitativní rozhovor k nejvíce využívaným technikám kvalitativního přístupu. (Sedláková 2014, 207-211)

3. ANALYTICKÁ ČÁST

3.1. Český rozhlas Zlín

Regionální redakce Českého rozhlasu se sídlem ve Zlíně se jako všechny regionální organizace zaměřuje především na přinášení informací ze Zlínského kraje. I když je zlínská redakce v služebně druhá nejmladší, rozhlasové vysílání má ve Zlíně bohatou historii, a to především proto, že zlínské vysílání je již desítky let možné slyšet na vlnách sesterské stanice Československý a posléze Český rozhlas Brno. Ve vile Jana Antonína Bati, kde sídlí redakce nyní, se začalo vysílat v roce 1951. Začátky rozhlasu lze však ve městě, které proslulo výrobou obuvi, nalézt již ve třicátých letech dvacátého století, konkrétně v roce 1934. V tomto roce přinesl brněnský rozhlasový redaktor a básník Dalibor Chalupa do vysílání brněnského rozhlasu reportáž s názvem „Lidé a stroje – rozhlasový obraz zlínského kraje“.⁹

V současné době se na chodu redakce zpravodajství podílí sedm novinářů, kteří zpracovávají celou řadu témat ze Zlínska, Kroměřížska, Uherskohradištska a také Vsetínska. Stejně jako v minulosti, tak i dnes je významná spolupráce se stanicí Český rozhlas Brno. Na správné fungování těchto dvou mediálních organizací dohlíží více než šest desítek redaktorů zpravodajství, moderátorů, redaktorů publicistiky, hudebních redaktorů nebo takzvaných „zprávařů“, jejichž hlas mohou posluchači slyšet vždy v celou hodinu, kdy tito novináři předčítají výběr z toho nejaktuálnějšího domácího, zahraničního, ale také samozřejmě regionálního dění.

3.2. Mediální rutiny novinářů v Českém rozhlasu Zlín v běžné době

Pracovní den ve zlínské redakci začíná každý den okolo půl deváté ráno a pokud se ve Zlínském kraji neděje nic mimořádného, domů z práce novináři odchází zhruba před pátou hodinou odpolední. V devět hodin ráno pak každý den následuje porada celého redakčního týmu. Každé pondělí pak bývá porada delší, neboť se plánuje program vysílání na celý týden dopředu. Práce velké části novinářů vypadá skoro stejně. Jednotliví redaktoři zpravodajství připravují obsah pro vysílání regionální stanice a pomáhají také s přípravou vysílání pro Český rozhlas Brno. Pokud se však ve Zlínském kraji objeví nějaká událost, která by mohla být zajímavá i pro celorepublikové

⁹ Dostupné z: <https://zlin.rozhlas.cz/o-nas-6482708>

publikum, je tato zpráva připravena a odeslána pomocí systému OpenMedia i stanici Radiožurnál nebo Český rozhlas Plus. Jsou to například významné kulturní akce, jako je třeba Letní filmová škola v Uherském Hradišti nebo hudební festival Rock for People ve Vizovicích. *Každý den bývá samozřejmě jiný. Úplně jednoduše řečeno, někdy se toho děje více, někdy méně. Ale pokud se na to podíváme z hlediska mediálních rutin, tak práce většiny, možná bych řekl i všech novinářů, prakticky skoro stejná je* (Fránek).

Někteří novináři pak ale v určitých případech začínají pracovat i dřív než v půl deváté ráno. *Jestliže máme hodně práce, přicházíme do práce i dřív, většinou kolem osmé hodiny, a připravujeme zpravodajství na celý den dopředu* (Verner). V redakci se zároveň střídají novináři na takzvané „pohotovosti“. Pro případ nějaké nenadálé a neočekávané události je pak novinář, který tuto „pohotovost“ zrovna má, rychle připraven se tomuto tématu přednostně věnovat. Takovými událostmi mohou být například nějaké nenadálé katastrofy, závažné dopravní nehody nebo trestné činy, které mohou mít dopad na obyvatele Zlínského kraje.

Zaměstnanci Českého rozhlasu Zlín pracují ve většině případů z redakčního prostředí, kde mají své stoly a počítače, na kterých stíhají své zvukové nahrávky, které následně mohou posluchači stanice slyšet během živého vysílání. Pro novináře, kteří trvale nežijí ve Zlíně, to před koronavirovou pandemií znamenalo, že museli každé ráno přijet do redakce, absolvovat každodenní poradu, jež začíná vždy v devět hodin ráno, a poté se věnovali každé své práci. Zároveň před pandemií nastávaly i situace, kdy se novináři ihned po skončení porady opět vraceli do místa svého bydliště, aby se věnovali důležitým a zajímavým událostem například v Kroměříži nebo ve Vsetíně. To byl případ redaktora Lukáše Veselého, který žije v již zmíněné Kroměříži. Před vypuknutím pandemie musel tento novinář každé ráno jezdit do Zlína, tam se zúčastnit porady a posléze se opět vrátit zpátky na Kroměřížsko, kde se věnoval natáčení konkrétních reportáží. Pandemie mu práci podle jeho slov velmi usnadnila. Tím, že nemusel každé ráno jezdit do redakce a potom během dne přejíždět mezi Kroměříží a Zlínem, měl více času na to, aby se věnoval pouze novinářské činnosti. Samotné cestování jej tak během práce limitovalo. Za jeden den absolvoval Veselý někdy i čtyři cesty autem. To se s příchodem pandemie změnilo. *V mém případě to znamenalo to, že jsem musel každé ráno v Kroměříži nastoupit do auta a jet tři čtvrtě hodiny do Zlína do redakce, tam něco udělat a potom se třeba hned vrátit zpátky do Kroměříže, kde jsem „pokrýval“ nějakou událost.* (Veselý). Takto dlouhé cesty již Veselý během pandemie vykonávat nemusel.

U některých novinářů však nebyl dostatečný čas na osvojení si takzvaných běžných novinářských rutin, které jsou typické pro standardní dobu, kdy zemí nehýbou žádné vážné krize. Tito novináři tak před začátkem pandemie měli pouze velmi krátký čas na to, aby pochopili, jak celá redakce funguje a jaká práce se od nich očekává. Veronika Žeravová začala ve zlínské redakci pracovat na podzim roku 2019, kdy do začátku pandemie covidu-19 zbývaly už jen měsíce. Byla to s výjimkou stáží vykonávaných během studia na vysoké škole její první opravdová žurnalistická práce. Sama uvedla, že toho z reálné novinářiny mnoho neuměla a musela se veškeré pracovní postupy učit od svých zkušenějších kolegů. Na startu její novinářské kariéry jí bylo přiděleno téma zdravotnictví, o kterém podle svých slov také mnoho nevěděla. Poté, co si Žeravová osvojila základní pracovní návyky, vypukla na začátku března roku 2020 pandemie covidu-19. *Sotva jsem se naučila takové ty standardní postupy, jako byla každodenní tvorba zpravodajství, práce se zdroji nebo úprava zvukových záznamů a nahrávání telefonátů, tak se objevily první případy covidu-19* (Žeravová). Z hlediska výběru témat jsou v redakci Českého rozhlasu Zlín aplikovány dva přístupy. Tím prvním přístupem je to, že redaktorům zpravodajství jsou témata zadávána od editorů a redaktori je následně zpracovávají. Druhou variantou je pak výběr témat již samotnými novináři a tato témata jsou pak schvalována editory. Varianta zpracování je pak už na samotných redaktorech. Způsob, jakým novináři téma zpracují se pak odvíjí i od toho, jestli mohou zůstat v redakci a komunikovat pouze pomocí telefonu, nebo jestli musí navštívit nějaké místo, které je se zpravodajským tématem spojené. *Já osobně například můžu buď zůstat v redakci a používat ke své práci pouze telefon s připojeným nahrávacím zařízením, nebo odcházím za natáčením někam do terénu. To se děje v momentě, kdy jdu dělat reportáž do místního archivu a popisuju třeba kulaté výročí nějaké významné události* (Verner).

3.3. Změny pracovních návyků během pandemie

Sami novináři přiznávají, že pro ně byl příchod koronavirové pandemie velkým šokem, a to především z toho důvodu, že nevěděli, jak bude jejich práce vypadat a jak se bude celá pandemie vyvíjet. Český rozhlas postupoval v průběhu pandemie jednotně, pokyny a doporučení pro všechny regionální redakce byly stejné.

Muselo se především zabránit tomu, aby covid-19 ochromil činnost jednotlivých redakcí. To mělo negativní dopad především na komunikaci mezi novináři v rámci

jedné redakce. *Hlavní rozdíl oproti běžné době byl ten, že neexistoval prakticky žádný osobní kontakt s redaktory a dalšími kolegy z redakce. Mnohdy nebyl tento kontakt ani jednou týdně. Veškerý kontakt byl buď online, nebo prostřednictvím telefonů* (Fránek). Nemožný byl také kontakt i s respondenty. Zaměstnanci zlínského rozhlasu se tak dostávali k informacím daleko složitěji. Novináři nemohli ve většině případů vést rozhovory osobně. Současné bylo obtížnější naplánovat týdenní skladbu vysílání, neboť i když mohli čas od času s někým mluvit osobně, docházelo mnohdy k rušení rozhovorů z důvodu pozitivního respondentova testu na covid-19.

Veškerá činnost novinářů se tak vlivem pandemie musela přesunout ve velké míře do online prostředí. Pro zaměstnance redakce nebyla taková situace vůbec příjemná a cítili se velmi nekomfortně, neboť na takovou práci nebyl nikdo z nich zvyklý. Z toho důvodu byla pro novináře jejich práce daleko složitější. Museli se potýkat jednak s omezenou možností kontaktu se svými kolegy a respondenty, ale někteří z nich také s horšími technickými podmínkami. Třeba novináři, kteří bydleli v oblastech, kde nebylo možné zajistit kvalitní internetové připojení, měli práci značně ztíženou situací. To byl případ Romana Venera, kterého podle jeho slov nekvalitní připojení k internetu v práci dost omezovalo. *Musel jsem si doma zařídit takovou vlastní improvizovanou redakci, což pro mě bylo komplikované. Bydlím ve vesnici a nemám tak kvalitní mobilní signál a internetové připojení, tudíž to pro mě bylo docela náročné a práce mi trvala mnohem déle. A jelikož nebyl možný skoro žádný osobní kontakt, tak už jsem se moc těšil zpátky do práce* (Verner).

Výraznou komplikací pro zaměstnance Českého rozhlasu Zlín byla i skutečnost, že informovali o tématech, kterým odborně mnohdy sami nerozuměli a museli je ve volném čase nastudovat, aby byli vůbec schopni své posluchače a čtenáře kvalitně informovat. *Musela jsem ve volném čase studovat věci, jako je virová problematika, reprodukční číslo nebo incidence, abych vůbec byla schopná posluchačům nějakou informaci srozumitelně předat* (Žeravová). Dominantním tématem bylo zdravotnictví, které bylo mnohdy ve zpravodajských obsazích přehlíženo a nebyla mu věnována dostatečná pozornost. Velkou senzaci například vyvolala zpráva o prvním člověku, který byl na zlínské hygienické stanici testován na přítomnost koronaviru. Zpráva, která byla v pozdějších měsících naprosto běžná, se setkala s obrovským zájmem posluchačů Českého rozhlasu Zlín, a i na zpravodajském serveru byla tato zpráva mnohokrát přečtena. Novinkou byla pro zlínské redaktory také komunikace s již zmíněnou

hygienickou stanicí. Do té doby s touto institucí komunikovali pouze v několika málo případech. Zdravotnická žurnalistika se tak dostala do centra pozornosti posluchačů a čtenářů.

Ne pro všechny novináře byla ale koronavirová pandemie komplikací a někteří změnu mediálních rutin přivítali, neboť se jim podařilo vlastní práci výraznou měrou zefektivnit. Dojíždějícím novinářům tak odpadly například starosti s dopravou. *Někdy na začátku března přišel do redakce můj kolega Roman Verner a oznámil nám, že přišlo nařízení z Prahy, abychom si všichni zabalili v redakci naše věci a odjeli domů, neboť nám byla všem nařízena práce z domova, což platilo pro všechny redakce včetně té centrální pražské* (Veselý). Někteří novináři se však s nastalou situací popasovali více než dobře. Redaktor Veselý si u sebe doma zařídil vlastní malou obdobu zpravodajské redakce, na kterou byl ve Zlíně zvyklý. Podle jeho slov nastalá pandemie spoustu věcí výrazným způsobem zjednodušila. Veselý si myslí, že se přišlo na to, že si novináři svou práci v mnoha případech zcela zbytečně komplikují. *Když jsem nemusel trávit tolik času v autě na cestách, tak jsem najednou zvládal více té klasické novinářské práce* (Veselý).

3.4. Výběr zpravodajských témat v pandemické době

Současně s pracovními postupy jednotlivých redaktorů zpravodajství se s nastoupením pandemií proměnil i způsob výběru témat, která dostávala ve vysílání prostor. Nejvíce se zlínská redakce zabývala nemocí covid-19, jejím šířením a také důsledky, které pandemie způsobila ve Zlínském kraji. Zlínské novináři však ale také přiznávají, že o témata v průběhu pandemie rozhodně nebyla nouze. Sledovaly se všechny parametry pandemie, jako byly počty nově nakažených osob v kraji, obsazenost jednotlivých nemocnic a s nástupem vakcín proti covidu-19 také tempo očkování.

Problémem pro novináře nebyla ani omezená kultura nebo úplně přerušovaný sport v první vlně pandemie. Redaktoři nepopisovali jednotlivé kulturní nebo sportovní akce, ale zaměřili se na to, jakým způsobem šíření covidu-19 na tato odvětví dopadalo. *Sport byl zakázaný, divadla ani kina nehrála a vlastně se toho moc nedělo. Zaměřili jsme se proto na to, jak se sportovci a pracovníci v kultuře s pandemií vyrovnávají* (Fránek). Novináři se detailně podívali na to, jakým konkrétním způsobem dopadají protiepidemická opatření na hospodaření sportovních a kulturních institucí. Natočili také reportáž o tom, jak mohou lidé sportovat, když jsou zavřeny posilovny a další sportoviště.

Veronika Žeravová vidí změnu výběru témat jako vůbec nejzásadnější a největší rozdíl mezi dobou pandemickou a předpandemickou. Lidé se začali podle slov této novinářky více zajímat právě o zdravotnictví a o témata, která byla do té doby spíše na okraji veřejného zájmu, což pro novináře znamenalo, že jim práce oproti jiným profesím spíše přibývalo, neboť informací bylo hodně a mezi lidmi po nich byla enormní poptávka. *Pandemická a běžná doba se rozhodně nejvíc lišila v tom, jaká témata jsme jako novináři „pokrývali“. Všechny najednou zajímalo zdravotnictví. To bylo téma číslo jedna. Nejvíce se komunikovalo s krajskou hygienickou stanicí a s jednotlivými nemocnicemi (Žeravová).* Pracovní doba novinářů tak byla velmi náročná. Výjimečné nebyly ani situace, kdy museli redaktoři v pozdních večerních hodinách telefonovat na hygienickou stanici nebo do nějaké nemocnice, aby měli pro své publikum vždy jen ty nejaktuálnější informace.

I přes skutečnost, že koronavirové pandemii se redaktoři zpravodajství věnovali přednostně, neměli pocit, že by vysílání bylo příliš jednotvárné. Bylo to především proto, že samotná pandemie s sebou nesla celou řadu témat, kterým se novináři mohli a museli věnovat. Točili tak třeba reportáže z nemocnic a z covidových oddělení, dělali rozhovory se zdravotníky, mapovali, jak jednotlivá města zvládají očkování, jaké jsou dopady pandemie na podnikatele, na kulturu a na sport. Jelikož se často měnila i vládní protiepidemická opatření, museli zlítní novináři přinášet nejnovější informace i z této oblasti. *Například si vzpomínám, že jsme popisovali, jak lidé tráví Velikonoce, když byl omezený vzájemný kontakt. Každou chvíli se také měnila vládní nařízení, o kterých jsme museli informovat (Veselý).* Zpravodajských témat tak bylo v období pandemie skutečně hodně. To ulehčovalo redaktorům práci, neboť nemuseli témata společně vymýšlet, ale témata na zpracování se jim sama nabízela.

3.5. Protiepidemická opatření v redakci

Úplně novým a zcela zásadním faktorem bylo v práci novinářů dodržování aktuálních protiepidemických opatření. Hlavním a nejdůležitějším cílem těchto opatření bylo, aby se jednotliví novináři mezi sebou vzájemně nenakazili a nebyla tak ohrožena činnost jednotlivých redakcí. Redaktoři museli dodržovat platná nařízení, která vydávala vláda, ale zároveň opatření, jenž si určoval samotný Český rozhlas a vydával je pro všechny regionální rozhlasové redakce v zemi.

Velkou změnou pro všechny novináře byl podle jejich slov přechod na home office, který měli redaktoři nařízený. Český rozhlas pro všechny regionální redakce připravil krizový plán jejich fungování. Když byla epidemická situace špatná, měli všichni novináři v redakci nařízenou povinnou práci z domova. Pokud se situace uklidnila a nově nakažení přibývali pomaleji, začali se novináři v redakci střídat po dvou týmech. Každý tým byl čtrnáct dní na home office a čtrnáct dní pracoval z redakce. *Pokud by tak třeba došlo k nákaze v jednom z týmů, mohl okamžitě nastoupit druhý tým a nebyla by tak ohrožena ani omezena činnost redakce* (Fránek).

Samotná redakce měla nastavena velmi přísná protiepidemická a hygienická opatření. Prostory redakce se pravidelně dezinfikovaly, do budovy byl vstup povolen pouze s nasazenou rouškou nebo respirátorem, redaktoři si pravidelně před vstupem do budovy museli používat dezinfekci na ruce a služební auta používaná Českým rozhlasem musela být rovněž dezinfikována po každém použití. Ve zlínské redakci platila velmi přísná opatření *Samozřejmě jsme museli po celou dobu pobytu v budově nosit roušky, u vchodu jsme si při každém vstupu do budovy museli vydezinfikovat ruce a budova se pravidelně ošetřovala ozonátorem* (Verner). Tato nastavená protiepidemická opatření trvala velmi dlouho.

Zlínští novináři si však byli vědomi toho, že dodržováním platných vládních protiepidemických opatření jdou příkladem ostatním lidem. Proto si sami dávali pozor, aby dodržovali vše, co bylo nařízeno. Zároveň ale přiznávají, že jelikož popisovali koronavirovou pandemii takzvaně z „první linie“, tak věděli, že dodržování opatření je skutečně nezbytné. *Když byla povinnost nosit roušky, tak jsme prostě nosili roušky jak na pracovišti, tak i na jiných místech, kde tato povinnost byla. Všichni jsme si dávali pozor, abychom se nenakazili, jelikož jsme věděli, co může covid-19 způsobit.* (Žeravová). Novináři také přiznávali, že se striktním dodržováním nastavených opatření snažili jít příkladem ostatním lidem.

Podle novinářů bylo v průběhu pandemie také velmi důležité to, že Český rozhlas připravoval pro všechny redakce jednotné pokyny. *Podle mého názoru bylo naprosto zásadní to, jak rychle s námi pražská redakce komunikovala. V podstatě okamžitě po vypuknutí pandemie nám všem přišel emailem plán, jakým způsobem budeme fungovat* (Veselý). Velký problém byl také se služebními auty, která si novináři při výjezdech za natáčením mezi sebou střídali. Podle zlínských novinářů zvládnul Český rozhlas nastalou situaci opravdu velmi dobře. Protiepidemická opatření podle oslovených

redaktorů splnila svůj účel. V žádné redakci nedošlo k situaci, že by kvůli vysokému počtu nakažených novinářů nebyla redakce schopná fungovat.

3.6. Hodnocení pandemické doby redaktory Českého rozhlasu Zlín

Po skončení pandemie jednotliví novináři hodnotili její průběh a s tím spojenou změnu mediálních rutin různě. Pro některé z nich se jednalo o velmi nepříjemnou zkušenost, na kterou by nejraději zapomněli, jiní naopak pandemii hodnotí jako vynikající příležitost ke zlepšení svých novinářských schopností. Na koronavirovou pandemii, s ohlednutím od všeho, co tato krizová situace způsobila, vzpomínají někteří novináři dokonce i pozitivně. Je tomu tak proto, neboť jim karantény a plošná opatření jejich práci zjednodušily natolik, že se ke svým původním mediálním rutinám již nevrátili a pokračovali ve své práci tak, jako kdyby pandemie stále Českou republiku trápila.

Zkušenosti novináři, kteří již práci v nějaké krizové době zažili, řadili pandemii ke svým nejnáročnějším obdobím v kariéře. Souběžně covid-19 srovnávali s jinými katastrofickými situacemi, jako byli například povodně v roce 1997. Podobnost mezi pandemií a povodněmi byla v tom, že se jednalo o krizové zpravodajství. Pandemie covidu-19 však byla daleko složitější. Bylo tomu tak převážně ze dvou důvodů. Tím prvním bylo bezprostřední ohrožení novinářů, kteří se během své práce mohli lehce nakazit. Dalším rozdílem a komplikací bylo to, že během povodní v devadesátých letech neexistovalo žádné online zpravodajství. Novináři tak měli na zpracování mediálních obsahů mnohem více času než během pandemie. *Dnes, kdy většina lidí přijímá zprávy převážně online, byl obrovský požadavek na to, aby nejnovější informace byly dostupné co možná nejrychleji* (Fránek).

Roman Verner, jenž se v devadesátých letech jako píšící novinář ve službách Zlínských novin vydal spolu s humanitární organizací Adra do bývalé Jugoslávie, hodnotí covidovou krizi jako jedno z nejhrošších a nejnáročnějších období ve své profesní kariéře. *Do Jugoslávie jsem v devadesátých letech vycestoval již v době relativního klidu, tudíž jsem se tam necítil v tak velkém nebezpečí. V Jugoslávii to byl nepříjemný pocit, ale první měsíce pandemie na mě možná působily daleko depresivněji než válka a měl jsem pocit daleko většího ohrožení* (Verner). Podle Vernera tomu tak bylo hlavně kvůli tomu, že pandemii zažíval mnohem více zblízka než konflikt na Balkáně. Novináři tak viděli, co dokáže pandemie a její podcenění způsobit. Díky

pravidelnému natáčení reportáží z covidových jednotek tak brali všichni redaktoři hrozbu nákazy velmi vážně. Sám Verner přiznává, že se velmi těšil na to, až se vrátí do redakce a začne pracovat tak, jak tomu bylo před pandemií.

Jednoznačně pozitivně, s ohlédnutím od toho, co pandemie v České republice způsobila, vnímají pandemickou dobu novináři, kterým se díky plošným opatřením jejich práce výrazně zjednodušila. Díky pandemii se v redakci Českého rozhlasu Zlín začala spousta věcí dělat efektivněji. *Od chvíle, kdy pandemie propukla, se moje práce stala mnohem jednodušší. A to jsou věci, na které bych bez pandemie nikdy nepřišel. Nepřišel bych na to, že můžu pracovat daleko efektivněji* (Veselý).

Pro začínající novináře byla koronavirová pandemie velkou a dobrou zkušeností v tom, jak novinářská práce funguje a vyzkoušeli si práci pod tlakem. Od novinářů bylo vyžadováno, aby se práci na mediálních obsazích věnovali mnohem delší dobu, než na jakou byli zvyklí z běžných časů. *Myslím, že to měl Český rozhlas vymyšlené a zrealizované opravdu dobře. Všechno fungovalo tak, jak fungovat mělo a já osobně jsem se nesetkala s žádnými většími problémy, které by mi nějak zásadně vadily. Pokud bych si měla vzpomenout na tu dobu, tak ta byla pro mě psychicky poměrně náročná. Velmi často jsem chodila natáčet přímo do nemocnic na covidové jednotky, kde jsem viděla, co covid-19 způsobuje. To bylo náročné. Ale pozitivní na tom bylo, že jsem se opravdu naučila žurnalistiku* (Žeravová). Zkušenost s pandemií tak bylo pro začínající novinářku velkým přínosem do budoucna a naučila ji, jak vypadá práce pod tlakem.

Pandemie byla zároveň i velkou zkouškou pro celou organizaci Českého rozhlasu. S pandemií takového rozsahu do té doby žádná média v České republice včetně Českého rozhlasu neměla zkušenosti. Právě proto neexistoval žádný krizový plán na to, jak nastalou situaci řešit a jak během pandemie odpovědně postupovat. To se však změnilo s příchodem koronavirové pandemie. Předtím se nevědělo, jak během situace, jakou pandemie byla, efektivně a bezpečně pracovat. A díky tomu, že přišla pandemie, tak se narychlo vymyslely nějaké krizové postupy, které se novinářům v praxi osvědčily a po jejím skončení se rozhodlo, že pokud by přišla nějaká další pandemie, tak by se postupovalo stejně jako během covidu.

ZÁVĚR

Tato bakalářská diplomová práce měla za cíl popsat, jakým způsobem se změnila práce a mediální rutiny novinářů v redakci Českého rozhlasu Zlín v letech 2020 až 2022, kdy Českou republiku a celý okolní svět sužovala pandemie nemoci covid-19. Hlavní výzkumná otázka, která zněla *Jak pandemie covidu-19 ovlivnila pracovní náplň novinářů zlínské redakce Českého rozhlasu z hlediska novinářských rutin?* byla v této práci zodpovězena.

Jako výzkumná technika byl v práci použit polostrukturovaný kvalitativní rozhovor a respondenty pro tyto rozhovory byli čtyři novináři pracující v této redakci, jejichž práce byla pandemií a protiepidemickými restrikcemi s ní spojenými značně ovlivněna. Byli to Tomáš Fránek, Roman Verner, Lukáš Veselý a Veronika Žeravová.

Odborná literatura uvádí, že jedním z hlavních rozdílů byl časový tlak, kdy se novináři snažili informace ke svým publikům dostávat co možná nejrychleji. Novináři z Českého rozhlasu Zlín popisovali, že se snažili o totéž. V pandemické době bylo podle jejich slov klíčové, aby měli posluchači rozhlasu informace o tom, co se právě děje, tak rychle, jak to jen bylo možné.

Dalším rozdílem oproti předpandemickému období, který popisovali autoři odborných publikací, byla komunikace jak s novináři navzájem, tak také se svými respondenty. V odborných studiích věnujících se práci novinářů v koronavirové pandemii stojí, že díky moderním technologiím, jimiž redakce a jednotliví novináři disponovali, nebyla komunikace během pandemie nijak narušena. Novináři komunikovali prostřednictvím mobilních telefonů nebo pomocí online videohovorů. Autoři studií zároveň zmiňují, že po skončení pandemie bude následovat snaha o začlenění těchto prvků komunikace do běžného chodu redakcí. Redaktoři zpravodajství Českého rozhlasu Zlín řešili problémy s komunikací a nedostatkem osobního kontaktu stejně, jak popisovali odborníci ve svých textech. Hlavním rozdílem oproti komunikaci v běžné době bylo to, že novináři veškeré své rozhovory vedli buď videohovory online, nebo pomocí telefonátů. Veškeré informace se také získávaly prostřednictvím telefonátů nebo videohovorů.

Zaměstnanci Českého rozhlasu Zlín si tyto změny týkající se komunikace přenesli i do běžné doby. Pravidelné porady se nyní v rozhlase konají tak, že redaktoři s trvalým pobytem ve Zlíně se redakční porady účastní osobně v budově redakce a novináři žijící

v jiných městech Zlínského kraje se na poradu připojují online pomocí aplikace Zoom. Pro tyto redaktory je taková možnost výrazným ulehčením jejich práce, neboť již do redakce nemusejí dojíždět časně ráno, aby se porady zúčastnili.

Komunikace však nebyla jedinou oblastí, ve které muselo dojít během probíhající pandemie ke změnám. Z hlediska tematického složení mediálních obsahů zaujímalo informování o koronavirové pandemii největší prostor. Zdravotnická žurnalistika se dostala do většího povědomí veřejnosti. Po informacích byla v pandemické době také větší poptávka ze strany veřejnosti. Novináři se také snažili informovat i o jiných tématech než o těch, která byla s pandemií spojena, aby nedošlo k tomu, že by byli posluchači a čtenáři unaveni z pandemie a z negativních informací, které s sebou přinášela. Redaktoři zpravodajství také uváděli, že jim pandemie ve svém průběhu přinášela nová a nová témata, která se dala „pokrývat“. Informovali tak nejen o počtech nově nakažených osob, ale například i o postupu očkování, o ekonomických dopadech pandemie, o sportu a volném čase během plošných karantén nebo o tématech spojených s uzavřenými školami.

Redakce souběžně s postupující pandemií přijímala svá vlastní protiepidemická opatření. V první fázi pandemie měli všichni novináři nařízenou povinnou práci z domova, později se již v pravidelných cyklech střídali v redakci. Nejzásadnějším opatřením, které přijaly všechny regionální redakce, bylo právě pravidelné čtrnáctidenní střídání dvou týmů. Jeden tým pracoval čtrnáct dní v redakci, druhý tým pracoval stejnou dobu z domova. Tyto dva týmy měli přísně zakázáno se mezi sebou osobně setkávat. Pokud by v jednom z týmů došlo k nákaze, jeho práci by okamžitě přebíral druhý tým. Striktně dodržována byla ve zlínské redakci i další protiepidemická opatření, jako pravidelné mytí a dezinfikování rukou nebo nošení roušek a respirátorů. Pravidelně dezinfikovat se musela i celá budova redakce a služební auta Českého rozhlasu.

Nejzásadnější změnou v mediálních rutinách během pandemie tedy byl jiný výběr témat, přičemž důraz byl kladen na zdravotnickou žurnalistiku a na probíhající pandemii, novináři jinak komunikovali, především online nebo pomocí telefonů a zcela nově také práce z domova, jenž byla u jednotlivých novinářů závislá na kvalitě internetového připojení a mobilního signálu.

Co se týče celkového hodnocení pandemie, tak se u jednotlivých redaktorů značně lišila. Nejpozitivněji práci během covidu-19 hodnotil redaktor Lukáš Veselý, jemuž

pandemie práci výrazným způsobem ulehčila a který si prakticky veškeré mediální rutiny z doby pandemické přenesl i do doby, kdy již pandemie odezněla. Pro Veroniku Žeravovou znamenala pandemie především velkou část práce navíc, neboť právě ona se ve zlínské redakci věnuje zdravotnické žurnalistice a covid-19 pro ni bylo první velké zdravotnické téma. I napříč tomu ale i tato novinářka o práci během pandemie řekla, že jí ve spoustě věcech pomohla. Naučila se například, jak efektivně pracovat, jak komunikovat se svými zdroji a jak stíhat veškerou novinářskou práci pod časovým tlakem.

Negativněji hovořil o pandemii a o práci během ní novinář Roman Verner. Ten popsal, že na něj veškeré dění okolo covidu-19 působilo negativně a depresivně. Hůř se mu také pracovalo z domova, neboť neměl příliš kvalitní internetové připojení. Tomáš Fránek uvedl, že pandemie měla pozitivní přínos v tom, že Český rozhlas si vyzkoušel práci v situaci, na kterou nebyl nikdo z novinářů této mediální organizace doposud zvyklý. Zároveň ale řekl, že práce v pandemii byla komplikovanější, na vině byl podle Fránka obtížnější kontakt s kolegy a komunikace s respondenty.

Český rozhlas obstál podle oslovených novinářů během koronavirové pandemie velmi dobře. Podařilo se zajistit, aby jednotlivé regionální redakce mohly i přes ztížené podmínky pokračovat ve své činnosti. Zároveň se podařilo efektivně eliminovat nebezpečí nákazy mezi jednotlivými redaktory a u některých novinářů dokonce došlo ke značnému ulehčení jejich profese a k rozšíření práce z domova. Z toho důvodu si tito novináři většinu pracovních návyků z doby pandemické ponechali.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

- 1) BACKHOLM, Klas a Trond IDÅS. Journalists and the Coronavirus. How Changes in Work Environment Affected Psychological Health During the Pandemic. *Journalism Practice*. 2022. Dostupné z: doi:10.1080/17512786.2022.2098522
- 2) EVENS, Tom a Steve PAULUSSEN. Local radio in Europe: Policy options for a sustainable sector. *Media, Culture & Society*. 2012, **34**(1), 112-121 Dostupné z: doi:10.1177/0163443711429241
- 3) FINNEMAN, Teri a Ryan J. THOMAS. “You Had to be Reporting Constantly” COVID-19’s impact on U.S. weekly newspapers’ journalistic routines. *Newspaper Research Journal*. 2021, **42**(3), 330-345 Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/07395329211030390>
- 4) HASTJARJO, Sri. Local Journalism in the New Media Landscape: Opportunities and Challenges. *KnE Social Sciences*. 2017, **2**(4), 21-27. Dostupné z: doi:10.18502/kss.v2i4.863
- 5) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2
- 6) HOAK, Gretchen. Covering COVID: Journalists’ Stress and Perceived Organizational Support While Reporting on the Pandemic. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. 2021, **98**(3), 854-874 Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/10776990211015105>
- 7) KARIN OLSSON, Eva-. Media Crisis Management in Traditional and Digital Newsrooms. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*. 2009, **15**(4), 446-461 Dostupné z: DOI: 10.1177/1354856509342780
- 8) KLEEMANS, Mariska, Gabi SCHAAP a Liesbeth HERMANS. Citizen sources in the news: Above and beyond the vox pop?. *Journalism*. 2017, **4**(18), 464-481 Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1464884915620206>
- 9) KONOW LUND, Maria a Eva – KARIN OLSSON. When Routines are Not Enough. *Journalism Practice*. 2015, **10**(3), 358-372 Dostupné z: DOI: 10.1080/17512786.2015.1027787
- 10) KOTISOVA, Johana. When the crisis comes home: Emotions, professionalism, and reporting on 22 March in Belgian journalists’ narratives. *Journalism*. 2020, **21**(11), 1710-1726 Dostupné z: DOI: 10.1177/1464884917748519
- 11) LACY, Stephen, Steven S. WILDMAN, Frederick FICO, Daniel BERGAN, Thomas BALDWIN a Paul ZUBE. How Radio News Uses Sources to Cover Local Government

- News and Factors Affecting Source Use. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. 2013, **90**(3), 457-477 Dostupné z: DOI: 10.1177/1077699013493790
- 12) NETTLEFOLD, Jocelyn Ellen. Listening at the local level: the role of radio in building community and trust. *Media International Australia*. 2019, **172**(1), 74-88 Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1329878X19858662>
- 13) QUIROGA, Sergio Ricardo. Local media, radio, active audience and precarious journalism. *Esferas*. 2022, **1**(23), 169-186
- 14) SANTOS-GONÇALVES, Tatiana a Sebastian NAPP. Trends in the interest in COVID-19 news of the local media and their readers: The case of Spain. *Journalism*. 2022, **0**(0), 1-19. Dostupné z: doi:10.1177/14648849221114736
- 15) SEDLÁKOVÁ, Renáta. *VÝZKUM MÉDIÍ: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9
- 16) SORRIBES, Carles Pont a Sergi Cortiñas ROVIRA. Journalistic practice in risk and crisis situations: Significant examples from Spain. *Journalism*. 2011, **12**(8), 1052-1066 Dostupné z: DOI: 10.1177/1464884910388233
- 17) SPLENDORE, Sergio. The dominance of institutional sources and the establishment of non-elite ones: The case of Italian online local journalism. *Journalism*. 2020, **7**(21), 990-1006 Dostupné z: DOI: 10.1177/1464884917722896
- 18) WENZEL, Andrea. Red state, purple town: Polarized communities and local journalism in rural and small-town Kentucky. *Journalism*. 2020, **21**(14), 557-573 Dostupné z: DOI: 10.1177/1464884918783949
- 19) WU, Lu. Evaluating Local News on the Radio: A National Survey of Radio Station Executives. *Electronic News*. 2017, **11**(4), 229-244 Dostupné z: DOI: 10.1177/1931243117694672

PŘÍLOHY

ROZHOVOR S TOMÁŠEM FRÁNKEM:

Jak vypadá Vaše práce v současné době, když odezněla pandemie koronaviru?

V mém případě probíhá klasická příprava zpravodajství jak pro Český rozhlas Zlín, tak zároveň i pro Český rozhlas Brno a pokud máme na území kraje nějaké události, které jsou zajímavé a důležité pro celou zemi, tak připravujeme zprávy o těchto tématech také pro celoplošné stanice, jako je Radiožurnál nebo Český rozhlas Plus.

Je tato práce každý den stejná?

To určitě ne. Každý den bývá samozřejmě jiný. Úplně jednoduše řečeno, někdy se toho děje více, někdy méně. Ale pokud se na to podíváme z hlediska mediálních rutin, tak práce většiny, možná bych řekl i všech novinářů, prakticky skoro stejná je. V redakci používáme systém OpenMedia, kam novináři vkládají veškerou svou práci. Mohou to být úplně jednoduché krátké psané zprávy, ale i delší zprávy s přiloženým zvukovým záznamem. Naši redaktori zpravodajství mají zároveň práci rozdělenou podle jednotlivých okresů a každý se zabývá tím okresem, který má na starosti.

V čem se tedy nejvíce lišila práce během pandemie koronaviru a běžné době, kterou jste teď popsal?

Hlavní rozdíl oproti běžné době byl ten, že neexistoval prakticky žádný osobní kontakt s redaktory a dalšími kolegy z redakce. Mnohdy nebyl tento kontakt ani jednou týdně. Veškerý kontakt byl buď online, nebo prostřednictvím telefonů. V tom byla zároveň i velká komplikace naší práce. K informacím se dostávalo hůř, než kdybychom spolu navzájem a s našimi respondenty mluvili osobně. Týdenní program vysílání bylo proto mnohem složitější naplánovat. Další problém spočíval v tom, že jsme nemohli točit reportáže odněkud z terénu, ale museli jsme být doma u počítačů a na telefonech. Cítil byl taky všudypřítomný strach a nervozita, které jsme všichni během pandemie pociťovali. Ta doba byla opravdu těžká a nepříjemná.

Jakým způsobem komplikovala Vaši práci nastavená protiepidemická opatření?

Největším problémem byla určitě komunikace, která probíhala tak, jak jsem ji už popisoval. Na roušky a dezinfekci si člověk zvyknul, ale ta komunikace byla opravdu velkým problémem. Na to jsme si zvykali v redakci delší čas.

Řídil se Český rozhlas pouze vládními protiepidemickými opatřeními, nebo si nastavoval i nějaká svá vlastní?

Český rozhlas vydával i vlastní protiepidemická opatření. Ta byla pro všechny regionální redakce stejná. Dodržování vládních opatření pak pro nás bylo naprostou samozřejmostí. Sami jsme se chtěli vyhnout nákaze.

Jaká opatření zaváděl Český rozhlas?

Bylo to vlastně jen jedno opatření, ale mělo zcela zásadní dopad. Týkalo se přímo práce novinářů v redakci. Existovaly dva způsoby toho, jak jsme jako novináři během pandemie fungovali. Všechno se odvíjelo od pandemické situace a od počtu nemocných. V době, kdy bylo hodně nakažených a situace byla špatná, tak jsme se osobně vůbec nepotkávali a byli jsme kompletně na home office. To jsme opravdu fungovali jen skrze online kontakt. Naopak když byla situace klidnější, tak jsme se v redakci střídali. To fungovalo tak, že existovaly dva redaktorské týmy, které se po čtrnácti dnech střídaly. Tudíž byla část lidí v redakci, část lidí naopak pracovala z domova. Pokud by tak třeba došlo k nákaze v jednom z týmů, mohl okamžitě nastoupit druhý tým a nebyla by tak ohrožena ani omezena činnost redakce.

Měl Český rozhlas připravené nějaké krizové scénáře pro případ pandemie takového rozsahu?

Nebyl jsem u žádných interních jednání s vedením rozhlasu, ale myslím si, že žádné takové scénáře neexistovaly a v podstatě se experimentovalo. Hledala se řešení za pochodu. Ale podle mého názoru zvládnul Český rozhlas pandemii velmi dobře. A pozitivní na tom je, že pro případ nějaké další pandemie, která snad nepříjde, už víme, co a jak dělat.

Existovala i nějaká opatření, které zavedla přímo zlínská redakce?

Ano. Například jsme pravidelně dezinfikovali prostory redakce nebo služební auta, která používají novináři během práce v terénu. Jinak nám stačilo respektovat vládní nařízení a nařízení vydávaná Českým rozhlasem.

Změnilo se tematické složení pandemického vysílání Českého rozhlasu Zlín? Jak případně?

Vysílání se změnilo skoro úplně. Soustředili jsme se hlavně na informování o pandemii. Také jsme přinášeli ta takzvaná „čísla“, kdy jsme pravidelně uváděli počty nově nakažených, zemřelých, hospitalizovaných a v pozdější fázi pandemie také očkovaných. Spousta témat se

objevila, řada dalších ale z vysílání na nějaký čas vypadla. Na jaře roku 2020 to bylo komplikované v tom, že se přerušil prakticky veškerý veřejný život. Sport byl zakázaný, divadla ani kina nehrála a vlastně se toho moc nedělo. Zaměřili jsme se proto na to, jak se sportovci a pracovníci v kultuře s pandemií vyrovnávají. To znamená, že jsme se podívali na hospodaření kulturních institucí, informovali jsme o tom, jak tráví pauzu profesionální sportovní kluby nebo jsme zjišťovali, jakým způsobem se dá během pandemie sportovat, když bylo zakázáno, aby se spolu scházelo více lidí na jednom místě.

Zažil jste jako novinář i jiné krizové situace, ve kterých byla práce těžší než v běžné době?

Pamatuju si povodně v roce 1997. Pandemie a povodně byly do určité míry podobné situace, neboť se jednalo o nějaké krizové zpravodajství. Covid byl ale pro nás mnohem složitější. Jednak z toho důvodu, že nějaké bezprostřední nebezpečí hrozilo mnohem více i nám. Nakazit se mohl kdokoliv z nás. Dalším důvodem, proč považuji pandemii za mnohem náročnější, jsou požadavky čtenářů a posluchačů. V devadesátých letech v době povodní prakticky neexistovalo žádné online zpravodajství a my jsme tak měli na zpracování reportáží mnohem víc času. Dnes, kdy většina lidí přijímá zprávy převážně online, byl obrovský požadavek na to, aby nejnovější informace byly dostupné co možná nejrychleji.

Jak byste tedy nyní s odstupem času zhodnotil práci v době pandemie?

Pandemie byla dost náročné období. Museli jsme si zvykat na úplně novou situaci. Naše práce se změnila a my jsme se museli přizpůsobit. Pandemie byla pro všechny velkou výzvou. Nakonec jsme ale všechno zvládli. Podařilo se nám i přes značně ztížené podmínky pokračovat v kvalitním vysílání. Naštěstí se žádní novináři ze zlínské redakce nepotýkali se nějakými psychickými problémy nebo s pocitem vyhoření, kvůli kterému by chtěli s novinářinou přestat. Fungovali jsme jako dobře sehraný tým. Na to jsem teď, když o tom teď přemýšlím, velmi hrdý.

ROZHOVOR S VERONIKOU ŽERAVOVOU:

Jak vypadala Vaše práce v období před pandemií?

Měla jsem to předtím malinko jinak než mí kolegové, kteří v redakci pracovali už delší dobu. Já jsem do redakce nastoupila v říjnu v roce 2019 a koronavirová pandemie vypukla v březnu následujícího roku. Pro mě osobně to bylo docela náročné. Před působením v rozhlasu jsem měla za sebou pouze nějaké krátké stáže a z novinářiny jsem toho moc neuměla. A když mi bylo přiděleno téma zdravotnictví, o kterém jsem toho také tolik nevěděla, musela jsem se hodně věcí učit od svých kolegů. Sotva jsem se naučila takové ty standardní postupy, jako byla

každodenní tvorba zpravodajství, práce se zdroji nebo úprava zvukových záznamů a nahrávání telefonátů, tak se objevily první případy covidu-19. A jelikož jsem to byla já, kdo v redakci „pokrýval“ zdravotnictví, tak pro mě začala první větší novinářská výzva.

Jaké byly tedy rozdíly oproti běžné době a době pandemie?

Pandemická a běžná doba se rozhodně nejvíc lišila v tom, jaká témata jsme jako novináři „pokrývali“. Všechny najednou zajímalo zdravotnictví. To bylo téma číslo jedna. Nejvíce se komunikovalo s krajskou hygienickou stanicí a s jednotlivými nemocnicemi. Tato doba však byla pracovní opravdu hodně náročná. Vzpomínám si, že jsem ještě třeba v deset hodin večer nebo klidně i o půlnoci volala na hygienickou stanici nebo někam do nemocnice, aby informace ve vysílání byly co možná nejaktuálnější. Zároveň mě ale potěšilo, že mě nikdy nikdo neodmítnul, i když jsem volala pozdě večer. Připadalo mi, že všichni, nejen novináři, se snažili o to, aby se k posluchačům dostaly opravdu ty nejdůležitější a nejaktuálnější informace.

Když říkáte, že pandemická doba byla náročná, co si pod tím mám představit?

Prakticky neexistovala osmihodinová pracovní doba, jak je tomu teď. Museli jsme všichni pracovat mnohem déle. Ale nakonec jsme to všichni zvládli a vypořádali jsme se s tím podle mého názoru velmi dobře. Jen ze začátku to byl pro mě i pro kolegy velký šok. Ta nejistota, která celou tu dobu provázela, byla příšerná. Na začátku jsme nevěděli, co se bude dít nebo jak budeme pracovat.

Jak náročná byla komunikace během pandemie?

Musím říct, že komunikaci hodnotím opravdu pozitivně. Ať už to byli zdravotníci, zaměstnanci hygienické stanice, zástupci radnice nebo lidé z krajského úřadu, tak jsem se nikdy nesečkala s nějakou neochotou komunikovat. Všichni tito lidé mi poskytovali informace vždy, když jsem se na ně obrátila. Komunikace s kolegy samozřejmě taky probíhala buď telefonicky, nebo online přes videohovory na Zoomu. Takže celkově byl ten náš kontakt během pandemie nastavený dobře. Jen mi někdy čas od času chyběl osobní kontakt s kolegy.

Co pro Vás osobně bylo během pandemie nejtěžší?

Nevím, jestli to bylo nejnáročnější, ale docela těžké bylo vyznat se ve všech těch informacích, kterých bylo ve veřejném prostoru opravdu dost. Musela jsem všechny informace utřídit a nějak srozumitelně je podat našim posluchačům. Ale já jsem do té doby neměla vzdělání na to, abych rozuměla virové problematice. Takže to pro mě znamenalo hodně učení. Nejdřív jsem musela těm věcem sama dobře porozumět a až potom jsem je mohla někomu předat.

Jaké bylo zdravotnické zpravodajství?

Jak už jsem řekla, zdravotnictví bylo téma číslo jedna. To všechny zajímalo. Takže to zpravodajství tak muselo i vypadat. Co bych asi zmínila, tak to jsou reportáže točené přímo z nemocnic z covidových oddělení. Postupně jsem takto točila ze všech nemocnic v kraji. Byl to velmi silný zážitek. A potom samozřejmě pravidelný informační servis, jako byly počty nakažených, nově hospitalizovaných, zemřelých a očkovaných. Toto bylo stejné každý den,

Jak vypadala protiepidemická opatření v redakci?

Opatření se nijak moc nelišila od vládních nařízení. Český rozhlas přišel s řešením, jak během pandemie pracovat. V první fázi pandemie, kdy nikdo moc nevěděl, jak se bude nákaza vyvíjet, jsme zůstali všichni doma na home office. V pozdějších fázích, kdy už bylo možné pracovat i v redakci, to vypadalo následovně: Redaktoři zpravodajství se rozdělili na dva stejně velké týmy. Jeden tým pracoval čtrnáct dní v redakci, druhý tým byl čtrnáct dní na home office. Po této době se oba týmy vyměnily. Ten, který byl doma, šel do redakce a naopak. Ten význam byl v tom, že když se objevila nákaza v jednom týmu, tak to neohrozilo ten druhý tým, který by případně mohl na nějakou dobu převzít povinnosti toho nakaženého týmu. Samozřejmě platilo, že lidé z těch týmu se nesměli mezi sebou navzájem potkávat.

A jaká další opatření se dodržovala?

Co se týče této záležitosti, tak opatření jsme dodržovali všichni velmi svědomitě. Když byla povinnost nosit roušky, tak jsme prostě nosili roušky jak na pracovišti, tak i na jiných místech, kde tato povinnost byla. Všichni jsme si dávali pozor, abychom se nenakazili, jelikož jsme věděli, co může covid-19 způsobit. A protože se pohybujeme ve veřejném prostoru a celou pandemií jsme lidem říkali, jak je důležité nosit roušky, tak jsme sami museli jít jako novináři příkladem.

Objevila se někdy nákaza covidem-19 mezi redaktory?

Ano, objevila, ale nebylo to nic, co by nás nějakým způsobem omezilo. Kdo měl pozitivní test, tak zůstal doma. Pokud mu to průběh nemoci umožňoval, tak se tento člověk dál zapojoval do práce. Když měl někdo těžší průběh, tak odpočíval. Ale to se, pokud si dobře vzpomínám, u nás v redakci neobjevilo.

Provázely Vás nebo jiné novináře během pandemie například nějaké psychické problémy?

To si úplně nevzpomínám, ale myslím, že nic vážného se nedělo. Byl to obrovský stres, ale to bylo podle mě všechno. I toto měl ale Český rozhlas skvěle vyřešené. Pravidelně nám chodily dotazníky, které zjišťovaly psychickou pohodu mezi jednotlivými novináři. V případě nějakých potíží by Český rozhlas takovému člověku okamžitě zařídil nějakou odbornou pomoc.

Jak byste tedy zhodnotila teď zpětně s odstupem času práci během pandemie covidu-19?

Kdybych měla nějak celkově zhodnotit to, jak to v pandemii vypadalo, tak bych to asi rozdělila na dvě části. Jako první bych se vyjádřila k tomu, jakým způsobem fungovala samotná novinářská práce. Myslím, že to měl Český rozhlas vymyšlené a zrealizované opravdu dobře. Všechno fungovalo tak, jak fungovat mělo a já osobně jsem se nesetkala s žádnými většími problémy, které by mi nějak zásadně vadily. Pokud bych si měla vzpomenout na tu dobu, tak ta byla pro mě psychicky poměrně náročná. Velmi často jsem chodila natáčet přímo do nemocnic na covidové jednotky, kde jsem viděla, co covid-19 způsobuje. To bylo náročné. Ale pozitivní na tom bylo, že jsem se opravdu naučila žurnalistiku. Naučila jsem se fungovat ne na sto, ale na dvě stě procent. To, co bych se v novinářině učila dejme tomu dva roky, jsem se během pandemie naučila za dva měsíce.

Ponechala jste si nějaké pracovní postupy z pandemie i v běžné době po tom, co už pandemie nebyla?

Uchovali jsme si hlavně ty komunikační změny. Pravidelně teď komunikujeme přes Zoom. To znamená, že se třeba na poradu můžu připojit online z domova. To je asi jediná mimořádná změna, která se i teď dotýká mé práce.

ROZHOVOR S ROMANEM VERNEREM:

Popište mi, prosím, jak vypadá Vaše práce v redakci, když se neděje nic mimořádného.

Kdybych to měl popsat časově, tak bych uvedl asi dvě varianty toho, jak vypadá běžný den v redakci. Jestliže máme hodně práce, přicházíme do práce i dřív, většinou kolem osmé hodiny, a připravujeme zpravodajství na celý den dopředu. Jinak, když se toho moc neděje, tak do práce chodím na devět hodin, kdy začíná pravidelná redakční porada. Existuje vlastně ještě třetí varianta, ale ta není úplně běžná. S kolegy se střídáme na takzvané „pohotovosti“. To znamená, že je v redakci skoro celý den jeden novinář, který pro případ, že by se stala nějaká nenadálá a neočekávaná událost, by byl připraven se této události věnovat a zpravodajsky ji pokrýt.

Jak vybíráte a zpracováváte zpravodajská témata v běžné době?

Zpravodajská témata nám zadávají buď editoři, nebo s nimi přicházíme my sami. Ohledně toho, jak vypadá práce na tématech ať už našich, nebo témat, která nám zadá editor, můžeme je zpracovávat různě. Já osobně například můžu buď zůstat v redakci a používat ke své práci pouze telefon s připojeným nahrávacím zařízením, nebo odcházím za natáčením někam do terénu. To se děje v momentě, kdy jdu například dělat reportáž do místního archivu a popisuju třeba kulaté výročí nějaké významné události.

Změnila se Vaše práce s příchodem pandemie covidu-19? Jak případně vypadala Vaše práce během pandemie?

Pandemie změnila mou práci k nepoznání. Vzhledem k tomu, že jsme nemohli pracovat ze studia, tak jsme se cítili, nebo alespoň tedy já osobně, velmi špatně. Musel jsem si doma zařídit takovou vlastní improvizovanou redakci, což pro mě bylo komplikované. Bydlím ve vesnici a nemám tak kvalitní mobilní signál a internetové připojení, tudíž to pro mě bylo docela náročné a práce mi trvala mnohem déle. A jelikož nebyl možný skoro žádný osobní kontakt, tak už jsem se moc těšil zpátky do práce.

Na jakých tématech jste pracoval během pandemie?

Tak jelikož v redakci je expertem na zdravotnictví Verča (Veronika Žeravová), tak většina práce padla na ni. Já jsem jí například pomáhal s reportážemi z jednotlivých nemocnic. Vypadalo to tak, že ona jela například do nemocnice do Uherského Hradiště a já jsem šel do místní zlínské nemocnice. Zdravotnictví a informování ohledně pandemie bylo nejčastěji se objevujícím tématem v té době. Zároveň jsme ale například popisovali, jak pandemie dopadla na odvětví, která nemohla fungovat. Například kultura nebo sport.

Jaká protiepidemická opatření se v redakci dodržovala?

Na pracovišti byla velmi přísná protiepidemická opatření. Samozřejmě jsme museli po celou dobu pobytu v budově nosit roušky, u vchodu jsme si při každém vstupu do budovy museli vydezinfikovat ruce a budova se pravidelně ošetřovala ozonátorem. A zároveň tato opatření platila poměrně dlouho, než jsme mohli opět začít fungovat běžným způsobem.

Komplikovala Vám nějakým způsobem tato opatření práci?

To bych úplně neřekl. Bylo to někdy jen velmi nepohodlné a obtěžující. Člověk musel myslet na to, aby měl vždy nasazenou roušku nebo aby si nezapomněl vydezinfikovat ruce. Ale když jsme potom viděli, co covid-19 dokáže způsobit, tak jsme samozřejmě všechna opatření poctivě a pečlivě dodržovali.

Potýkal jste se například s nějakými psychickými problémy během pandemie? Napadlo Vás třeba, že byste po této zkušenosti už žurnalistiku nechtěl dělat?

Psychickými problémy bych to asi nenazval. Celá ta doba byla samozřejmě velmi náročná. Byl to obrovský stres. Nemyslím tím teď jen tu nejistotu okolo celého dění, ale také obrovský stres a strach. Měl jsem z nákazy opravdu respekt. Nechápal jsem ty, kteří hrozbu pandemie zlehčovali. Asi to bylo způsobeno tím, že jsme jako novináři opravdu navštívili ta covidová oddělení v nemocnicích a viděli jsme to na vlastní oči. A k té druhé otázce. Rozhodně mě nenapadlo, že bych chtěl novinářiny nechat. Je to něco, co už dělám skoro 30 let a baví mě to pořád stejně. Na tom ani pandemie nic nezměnila.

Ponechal jste si nějaké pracovní postupy, které jste aplikoval během pandemie, i teď v běžné době?

Nic takového jsem si neponechal. Na porady dál chodím fyzicky. Online se připojuju pouze tehdy, když dělám nějakou náročnou reportáž mimo Zlín. Jinak jsem se vrátil k tomu, jak jsem pracoval před pandemií.

Dozvěděl jsem se, že jste v devadesátých letech vycestoval do válečné Jugoslávie jako redaktor Zlínských novin? Jak byste porovnal tyto dvě krizové situace? Myslím tím pandemií a válku.

Do Jugoslávie jsem v devadesátých letech vycestoval již v době relativního klidu, tudíž jsem se tam necítil v tak velkém nebezpečí. V Jugoslávii to byl nepříjemný pocit, ale první měsíce pandemie na mě možná působily daleko depresivněji než válka a měl jsem pocit daleko většího ohrožení. Bylo to nejspíš proto, že pandemie byla pro mě daleko blíže a člověk viděl, kolik lidí kolem něj umírá, protože jsme chodili točit reportáže přímo do nemocnic na covidová oddělení a viděli jsme, co se tam děje. To už se ale opakuju.

Pandemie pro Vás tedy byla horší?

Rozhodně ano.

Jak byste nyní pandemickou dobu zhodnotil s odstupem času?

Velmi nerad na to období vzpomínám. Některým kolegům pandemie určitě prospěla, ale já jsem byl rád, že jsme se mohli vrátit zpátky do redakce a pracovat zase jako dřív. Bylo to pro mě asi jedno z nejnáročnějších období v mé novinářské kariéře. Když to všechno skončilo, tak jsem si opravdu hodně oddechnul.

ROZHOVOR S LUKÁŠEM VESELÝM:

Jak vypadá Vaše práce v běžné době, když se nic mimořádného neděje?

Nejdřív asi popíšu, jak to vypadalo před pandemií. V mém případě totiž koronavirová pandemie úplně změnila to, jak pracuju. Úplně původně, než vůbec začala nějaká pandemie, tak jsme všichni až na jednu výjimku byli v redakci, kam jsme každý den dojížděli. V mém případě to znamenalo to, že jsem musel každé ráno v Kroměříži nastoupit do auta a jet tři čtvrtě hodiny do Zlína do redakce, tam něco udělat a potom se třeba hned vrátit zpátky do Kroměříže, kde jsem „pokrýval“ nějakou událost. Pak jsem musel jet zpátky do Zlína do redakce, tam si nahranou reportáž zpracovat a nahrát do našeho systému OpenMedia a odpoledne jsem se opět vracel domů do Kroměříže.

V čem tedy byla ta hlavní změna oproti předpandemické a pandemické době?

Někdy na začátku března přišel do redakce můj kolega Roman Verner a oznámil nám, že přišlo nařízení z Prahy, abychom si všichni zabalili v redakci naše věci a odjeli domů, neboť nám byla všem nařízena práce z domova, což platilo pro všechny redakce včetně té centrální pražské. Pro mě osobně se ale o žádnou komplikaci nejednalo. Právě naopak. Doma v Kroměříži jsem si zařídil vlastní malou redakci se vším, co ke své práci potřebuju. Pandemie podle mého názoru spoustu věcí zjednodušila. Přišli jsme na to, že hodně věcí umíme dělat jednodušeji. Když jsem nemusel trávit tolik času v autě na cestách, tak jsem najednou zvládal více té klasické novinářské práce, jelikož jsem byl doma a mohl jsem se soustředit pouze a jedině na novinařinu, místo toho, abych přejížděl z místa na místo nebo jezdil do Zlína do redakce jen kvůli tomu, že byla zrovna na programu velká pondělní redakční porada, která v době karantény probíhala samozřejmě online přes aplikaci Zoom.

Na jakých tématech se v době pandemie pracovalo?

Covid-19 s sebou přinesl spoustu nových témat, podobně jako například v současnosti válečný konflikt na Ukrajině. Přináší to spoustu nových a zajímavých témat. Například si vzpomínám, že jsme popisovali, jak lidé tráví Velikonoce, když byl omezený vzájemný kontakt. Každou chvíli se také měnila vládní nařízení, o kterých jsme museli informovat. Chodíval jsem do nemocnic a točili jsme reportáže o tom, jak to tam vypadá a jak situaci zvládají zdravotníci. Později přišlo očkování, tudíž jsme se věnovali tomu, jak očkování probíhá, jestli se všechno zvládá a taky jaký je o očkování mezi lidmi zájem. Témat, která v běžných časech musíme složitě vymýšlet, jsme najednou měli opravdu hodně.

Dodržovala se nějaká protiepidemická opatření?

Samozřejmě. Těch byla celá řada. Kromě platných vládních nařízení se dodržovala ještě speciální opatření, která vydával Český rozhlas.

Jaká to byla opatření? A jak probíhala komunikace s pražskou redakcí Českého rozhlasu?

Podle mého názoru bylo naprosto zásadní to, jak rychle s námi pražská redakce komunikovala. V podstatě okamžitě po vypuknutí pandemie nám všem přišel emailem plán, jakým způsobem budeme fungovat. V první fázi pandemie jsme se nesměli potkat vůbec, v pozdější fázi jsme se v redakci střídali po týmech. Opatření byla ale opravdu přísná. Když jsem si jel například do Zlína vyzvednout služební auto, které někdo přede mnou vracel, tak muselo být auto vydezinfikováno a vyčištěno. Teď se to může zdát jako něco šíleného, ale v tom začátku nikdo opravdu nevěděl, co se bude dít, a kdybychom onemocněli všichni nebo velká většina redaktorů, tak by celá jedna stanice vůbec nemohla vysílat. Osobně si ale myslím, že to měl Český rozhlas z hlediska protiepidemických opatření vymyšleno opravdu dobře, protože se v žádné redakci nestalo, že by se covid-19 nějak více rozšířil mezi zaměstnance a stanice tak nemohla vysílat.

Setkal jste se během pandemie s nějakými psychickými problémy u Vašich kolegů? Nebo i u Vás osobně?

S ničím takovým jsem se neseťkal. Ale nechci říkat, že se nic takového nedělo, protože nemám ty informace. Já jsem však žádnými problémy netrpěl. Paradoxně bych řekl, že pro mě to byl menší stres než pro mnoho jiných kolegů. Protože jsem pracoval v prostředí, ve kterém to pro mě bylo komfortní. Takže jsem například mohl vstávat o hodinu později a býval jsem tak více odpočínutý a lépe připravený na práci.

Jak byste tedy nyní zhodnotil práci v době pandemie?

Pandemie samozřejmě přinesla spoustu negativních věcí, zemřela spousta lidí. Pro mě jako pro novináře však pandemie znamenala v práci jakýsi předěl. Od chvíle, kdy pandemie propukla, se moje práce stala mnohem jednodušší. A to jsou věci, na které bych bez pandemie nikdy nepřišel. Nepřišel bych na to, že můžu pracovat daleko efektivněji. Víím, že někteří kolegové měli například potíže s internetem a už se těšili na návrat zpátky do redakce, ale já mám doma internet kvalitní, tudíž mi práce z domova během pandemie vůbec nevadila. Naopak mi zcela

vyhovovala. Nebýt pandemie, tak bych se nikdy nezbavil těch věcí, o kterých už jsem mluvil. Momentálně mě moje práce i daleko víc baví.

Vaši práci tak pandemie změnila zcela zásadně.

Přesně tak. Opravdu si uvědomuji všechny komplikace, které s tou dobou byly spojeny, ale pro mě to bylo něco jako výhra v loterii. Díky pandemii dneska pracuju daleko efektivněji. Rozhodně tím ale nechci bagatelizovat například problémy, které provázely práci jiných novinářů. Ne každý zvládal pandemii tak dobře jako já.

Přinesla Vám pandemie i něco negativního?

Docela těžko jsem snášel to, když jsem chodil točit do kroměřížské nemocnice. Když jsem viděl unavené a vyčerpané zdravotníky nebo pacienty na mimotělním oběhu, u kterých nebylo jasné, jestli nemoc přežijí, nebo zemřou. Po každé takové jedné návštěvě jsem byl naprosto psychicky vyčerpaný. Byl to opravdu silný zážitek. Z hlediska mediálních rutin to ale hodnotím naprosto pozitivně.

